

Identity in the Dilemma of Face and Tradition: A Qualitative Study of the Identification Process of Afghan Teenagers Living in Yazd

Ali Ruhani

(Correspondent Author)

Associate Professor of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran, (aliruhani@yazd.ac.ir)

Seyed Alireza Afshani

Professor of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran, (afshanalireza@yazd.ac.ir)

Khadijeh Fuladi

M.A. of Social Research, Yazd University, Yazd, Iran, (khfoladi@yahoo.com)

Bahar Amini Lari

M.A. Student of Social Research, Yazd University, Yazd, Iran, (Bahar.a.org@gmail.com)

Saba Samadian

B.A. Student of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran (Sabasamadian.h@gmail.com)

Abstract

Nowadays, the problem of social identity is a necessary condition for people's lives. Identity plays a meaningful role in our daily life, and the importance of identity in connection with phenomena such as migration cannot be ignored. In recent years, with the expansion of the immigrant population, especially international immigrants, the issue of the formation of identity crisis among immigrants has attracted the attention of researchers. International migration has faced identity challenges for immigrant people and countries as the host society. Not belonging to the host society or feeling of solidarity with the origin society is one of the consequences of this problem. The present research has tried to study the identity formation process of Afghan teenagers living in Yazd city. This research was conducted with qualitative methodology and grounded theory approach, with a sample of 21 young Afghan immigrants. In this process, the data have been analyzed and reviewed through the open, central and selective coding method. The main categories discovered include: double rejection of identity, lived experiences of de-identification, limitations of structural progress, the problem of face, etc. The findings of the research showed that teenagers, in the path of identity search, seek to create an identity independent of national and nationalist values. And in the process of defining themselves, they try to benefit by using skill/acquisition identification.

Social Problems of Iran

Journal, Vol. 15, No. 2, Summer 2024, 109-148

Received: 6/6/2024 Accepted: 13/7/2024

Extended Abstract

1. Introduction

Today, the issue of social identity is a necessary condition for people's lives. Identity plays a meaningful role in our daily life and its importance cannot be ignored in connection with phenomena such as migration. In recent years, with the expansion of the immigrant population, especially international immigrants, the issue of identity crisis in immigrants has been the focus of researchers. International migration has faced identity challenges for immigrant people and countries as the host society. Belonging not to the host society or feeling of solidarity with the origin society is one of the consequences of this problem. In recent years, Yazd province has become one of the country's industrial hubs. The existence of job opportunities and the development of the service and industrial sectors have made Yazd province a destination for domestic and foreign immigrants. In addition, the positive perception of the socio-cultural situation of Yazd and the existence of a suitable level of social security have made this province a favorable place to attract immigrants. Meanwhile, the population of immigrants in Yazd province is about ten percent of the population of the entire province, which is a very high ratio. Certain neighborhoods in Yazd city are owned by Afghans living in Iran and they live there. The schools in these neighborhoods are mainly for Afghan teenagers, and due to their long-term life and birth and living in Yazd, they speak natively (Yazdi). For this reason, this group of Yazdi teenagers has special conditions and should be investigated scientifically. In this direction, the current research tries to answer the basic question of how the process of identification among these teenagers is formed?

2. Method

This research has used the grounded theory method based on the topic, idea and problem of the research. The participants of this research were Afghan teenagers living in Yazd city. Among them, 21 Afghan teenagers were interviewed and selected through theoretical sampling. The selection of these samples is based on various inclusion criteria. For example, these samples included both educating and dropout students. Also, the researcher used to select the participants from among the gender, ethnic and status groups who had different capital ownership (cultural, social and economic capitals). The interviews continued until theoretical saturation

Identity in the Dilemma of Face and Tradition

was reached. In this research, ethical considerations such as ensuring the comfort and convenience of the participants and preserving the dignity and honor of the respondents have been obtained. In addition, the researcher has tried to make it impossible to identify the participants by using pseudonyms. According to Creswell and Miller, a qualitative researcher must meet at least two of these eight criteria for his research to be reliable. These criteria include: 1. Long participation and continuous observation in the research field, 2. Triangulation, 3. Peer review, 4. Contrastive case analysis, 5. Delineation of researcher's mental stereotypes and prejudices, 6. Confirmation of participants, 7. Thick description and 8. External audit. The current research has tried to obtain four of the eight accreditation strategies. In this research, three methods of open, axial and selective coding have been used in general.

3. Findings

The findings of the current research are obtained from the combination of 227 concepts, 49 sub-categories and 16 main categories. The main categories discovered include 16 categories of bilateral identity rejection, de-identification lived experiences, structural development limitations, negative self-concept, crisis-producing kinship relationships, constructive family support, face-to-face crisis, identity confusion, face problem, ethnic difference, skillful educational identification, range of positive communication, effort. For identity confirmation, the extent of communication based on expertise, rejection of Afghan identity and refusal to accept identity are the ones that have finally formed the core category under the title of "identity wandering". The findings show that teenagers, in the path of identification, seek to create an identity free of national and nationalist values, and in the process of self-definition, they try to benefit by using skillful/acquired identification. The category of identity wandering refers to the unsteadiness of one's identity; So that he is uncertain about the main aspects of his identity, including his national identity. Identity wandering is caused by a situation in which a person is rejected by others (society of origin and host society) and cannot imagine a confirmed identity for himself. In this situation, identity wandering becomes one of the biggest identity issues for a person, and the person's intellectual foundations are challenged. This challenge of identity has many spiritual/psychological effects for a person, among these effects, from a social point of view, we can mention losing the feeling of belonging to a certain country. As a result, immigrant people do not have a sense of collective responsibility and solidarity, and

for the individual, it brings a feeling of boredom and lack of belonging to a group and society. The inability of others to accept immigrant teenagers causes the person to wander.

5. conclusion

The power processes that generally affect immigrant teenagers can be described as 1. the structure of Iranian society and 2. the structure of individual Afghan traditions and culture. The main characteristic of the power processes involved in adolescent identification is that both power relations exclude immigrant adolescents. The structures of Iranian society confront immigrant teenagers with negative attitudes and lack of official acceptance. Because it has more formal and structural power and the teenager was born in that structure or spent most of his life in it. On the other hand, the structure of Afghan traditions and culture also confronts teenagers with non-acceptance and normative pressures to identify with Afghan culture. The consequence of these two processes is actually the understanding of the otherness of Afghan teenagers. The idea of being different from the immigrant youth leads to the person being pressured by the social structure. After that, their identity crisis and identification based on these two structures occurs. But besides that, another identification is being formed. The identification that is taking place in the mental world and the life of the mental world of the immigrant in a global dimension. In fact, along with the understanding of otherness, there are signs of the birth of a transnational identity. Signs that have their roots in the whole planet and its different cultures and find their utopia free from the dominant powers. Of course, these signs are currently weak, but they are a strong and growing current. Meanwhile, transnational identification is a discourse that has been formed against the dominant discourse, and in other words, it can be interpreted as a discourse of resistance. In short, a powerful resistance stream is fighting against the two dominant power relations. Its dynamics and consequences can be seen in the lives of teenagers in the following years. But at present, this issue shows itself more in relation to the generation of skillful and acquired identity.

Keywords: Identity, Identity Crisis, Teenagers, Immigration, Afghanistan.

هویت در کشاکش چهره و سنت؛ کاوشی کیفی از فرایند هویت یابی نوجوانان افغانستانی ساکن شهر یزد

علی روحانی^۱، سیدعلیرضا افشانی^۲، خدیجه فولادی^۳، بهار امینی لاری^۴، صبا صمدیان سریشنه^۵

چکیده

امروزه، هویت اجتماعی شرطی لازم برای زندگی افراد است و نقشی تعیین کننده در معنابخشی به تجربیات روزمره دارد. این مفهوم به ویژه در مورد پدیده‌هایی مانند مهاجرت، اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. با افزایش جمعیت مهاجران به ویژه مهاجران بین‌المللی در سال‌های اخیر، شکل‌گیری بحران هویت در میان این گروه‌ها به مسئله‌ای برجسته در مطالعات علمی تبدیل شده است. مهاجرت بین‌المللی نه تنها مهاجران، بلکه کشورها و جامعه میزبان را نیز با چالش‌های هویتی مواجه کرده است. این چالش‌ها ممکن است به احساس عدم تعلق به جامعه میزبان یا احساس همبستگی با جامعه مبدأ منجر شود. پژوهش حاضر فرایند شکل‌گیری هویت در میان نوجوانان افغانستانی ساکن شهر یزد را مورد مطالعه قرار داده است. داده‌های این پژوهش که با رویکرد کیفی و استفاده از نظریه زمینه‌ای و نمونه‌گیری از ۲۱ نفر از نوجوانان مهاجر افغانستانی انجام شده، از طریق کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل شده است. یافته‌های تحقیق به شناسایی ۱۶ مقوله اصلی از جمله «طرد هویت دوسویه، تجارب زیسته هویت زدا، محدودیت‌های پیشرفت ساختاری، خودپنداره منفی، ارتباطات خویشاوندی بحران ساز، حمایت سازنده خانواده، بحران رودررویی، سرگردانی هویتی، مسئله‌مندی چهره، تفاوت قومیتی، هویت یابی آموزشی مهارتی، گستره ارتباط‌گیری مثبت، تلاش برای تأیید هویتی، گستره ارتباط‌گیری تخصص‌محورانه، طرد هویت افغانستانی و انصراف از پذیرش هویتی» منجر شد. مقوله‌های پیش‌گفته در نهایت مفهوم «سرگردانی هویتی» به عنوان مقوله هسته را ساختند. نتایج نشان داد این نوجوانان در فرایند هویت یابی خود، به دنبال خلق هویتی مستقل از ارزش‌های ملیتی و ناسیونالیستی هستند و تلاش می‌کنند با استفاده از هویت یابی مهارتی/اکتسابی، به تعریفی جدید از خود دست یابند. کلیدواژگان: هویت، بحران هویت، نوجوانان، مهاجرت، افغانستان.

۱. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران (نویسنده مسئول) / aliruhani@yazd.ac.ir

۲. استاد گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران / afshaniireza@yazd.ac.ir

۳. کارشناس ارشد پژوهش علوم اجتماعی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران / khfoladi@yahoo.com

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران / Behar.a.org@gmail.com

۵. دانشجوی کارشناسی جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران / Sabasamadian.h@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۳/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۴/۲۳

فصلنامه مسائل اجتماعی ایران، سال پانزدهم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۳، صفحات ۱۰۹ تا ۱۴۸

۱. مقدمه

مهاجرت، یکی از اصلی‌ترین شیوه‌های سازگاری با تغییرات محیطی است که در جهان کنونی روندی روبه‌رشد دارد. مهاجرت بین‌المللی، اعم از دائمی، موقتی یا فصلی، قانونی یا غیرقانونی، سطوح مختلفی از برخورد میان نظام‌های اجتماعی و سنت‌های فرهنگی متفاوت را دربرمی‌گیرد و بر مبنای ساختاری و تاریخی گوناگون (مذهبی، سیاسی، اقتصادی، جنگ و فاجعه‌های طبیعی) استوار است (روحانی و همکاران، ۲۰۲۳). این فرایند اجتماعی پیچیده، انواع بحران‌های اجتماعی و روانی را در کنار خود فعال می‌کند. در واقع کنده شدن از جامعه محلی و مهاجرت به نقطه‌ای دیگر، بنیادهای معرفت‌شناختی انسان را متلاطم می‌کند و می‌تواند برای وی در سطح فردی بحران‌های معنا، هویت و... به ارمغان آورد و در سطح اجتماعی نیز به آسیب‌های اجتماعی فراوانی منجر شود. چنانچه رونالد جی پاریس^۱ (۱۳۶۴) درباره‌ی هویت کارگران مهاجر می‌گوید: «کارگر مهاجر در عرصه‌ای قرار گرفته است که به هیچ‌کس تعلق ندارد، نه به وطنش می‌ماند و نه به کشوری که در آن کار می‌کند». این جمله به خوبی می‌تواند اهمیت مسئله‌ی بحران هویت در میان مهاجران را بیان کند.

مهاجرت به‌ویژه در سطح بین‌المللی، هیچ‌گاه مانند دهه‌های اخیر پویایی، وسعت، عمق و چالش در بر نداشته است (سجادپور، ۱۳۸۴). یکی از وجوهی که پدیده‌ی مهاجرت را در زندگی اجتماعی دچار چالش می‌کند، مفهوم هویت اجتماعی در بین افراد جامعه مهاجر و جامعه میزبان است. از طرف دیگر، وضعیت هویت‌یابی از اهمیت بیشتر و وضعیت مناقشه‌برانگیزتری در دوره‌ی نوجوانی و جوانی برخوردار است. مقوله‌ی هویت به همان اندازه که پیچیده و نامشخص است، نقشی حیاتی در فرایند فرهنگ‌پذیری و ادغام با جامعه میزبان ایفا می‌کند (ماچینگورا و همکاران، ۲۰۱۳^۲). در فرایند هویت‌سازی، نوجوانان و جوانان به علت عبور از دوره‌ی خردسالی و مواجهه با ارزش‌های بزرگسالی، در وضعیتی توأم با تردید نسبت به کیستی و هویت خود قرار می‌گیرند. آن‌ها در این دوران با جستجوی فعالانه به دنبال ارائه‌ی تعریفی از خود و ماهیت وجودی‌شان هستند. با این تفاسیر، هم‌زمانی رویداد هویت‌یابی با مهاجرت، شرایط سخت‌تری را برای مهاجران خصوصاً مهاجران نوجوان و جوان رقم می‌زند. در واقع، چنین وضعیتی موقعیت موجود را برای افراد بغرنج‌تر و پرابلماتیک می‌کند.

1. Ronald J. Paris

2. Machingura et al.

در کشاکش این فرایند، نوجوانان مهاجر افغانستانی ساکن در ایران با الگوهای پیچیده‌تر و عمیق‌تر سازگاری روبه‌رو می‌شوند. طی چند دهه اخیر، ایران میزبان جمعیت گسترده‌ای از مهاجران افغانستانی بوده است. وجود ناآرامی‌های سیاسی و وضعیت جنگی در افغانستان و نیز اشتراکات فرهنگی و تاریخی، باعث جذب مهاجران افغانستانی به ایران شده است (علاءالدینی، ۱۳۹۷). حضور مداوم و طولانی مدت مهاجران افغانستانی و وجود نسل‌های دوم و سوم ایشان در ایران، مسئله هویت را در این افراد با چالش‌هایی مواجه کرده است. با وجود شباهت‌های بسیار جامعه ایران با افغانستان، مسئله همانندسازی و درونی کردن ارزش‌ها و هنجارهای جامعه میزبان برای مهاجران افغانستانی نوجوان دشوار به نظر می‌رسد (ال‌شار و ترانه، ۲۰۱۹).

چنانچه شرایط ادغام اجتماعی برای افراد فراهم نباشد، شخص مهاجر نه تنها ارزش‌ها را در خود درونی نمی‌کند، بلکه در پاره‌ای از موارد به دور خود یک دیوار می‌کشد که موجبات شکل‌گیری یک خُرده فرهنگ را فراهم می‌آورد که خود نشان‌گر عدم انطباق با محیط میزبان است (سنقری و همکاران، ۱۳۹۳). در نتیجه، هویت‌یابی آنان به عنوان یک انسان با ملیت مشخص دچار نقص می‌شود و هویت ملی آنان به عنوان یکی از کلان‌ترین و انتزاعی‌ترین بخش‌های هویتی فرد گرفتار بحران خواهد شد. این نوجوانان همانند دیگر اعضای جامعه خود و جامعه میزبان، در فرایند ایجاد و بازسازی ابعاد هویتی مشارکت فعال دارند؛ با این تفاوت که ریشه‌های هویتی آنان شالوده‌ای سُست و شکننده دارد. در چنین مسیری، مسائل عمده‌ای برای مهاجران نوجوان مطرح می‌شود که مهم‌ترین آن‌ها، چگونگی ترکیب و جذب در ساختارهای جامعه میزبان است.

این نوجوانان مهاجر یا در اصطلاح مهاجران نسل دوم، از یک سو با اختلال در روند طبیعی زندگی روبه‌رو می‌شوند و از سوی دیگر به دنبال انطباق فرهنگی و اجتماعی با جامعه مقصد هستند (کارموش، ۲۰۲۰). از این رو، برای این نوجوانان مهاجر تعلقات وابسته به مبدأ و آمیزش با سنت و فرهنگ بومی افغانستان، معمولاً در تعارض با عضویت در بسترهای جامعه میزبان قرار می‌گیرد و تا حد زیادی آن‌ها را با پارادوکس‌های هویتی و در مواردی بحران هویت روبه‌رو می‌کند. فرد مهاجر بیرون از جغرافیای فرهنگ آبایی و وطنی خود، با الگوها و نمودهای فرهنگی و ارزشی «دیگر» آشنا می‌شود و ناگزیر با آن‌ها

1. Al-Shar & Tarawneh

2. Cormoş

نیز در تعامل قرار می‌گیرد. این تعامل در بسیاری از حالات در تناقض با پارادایم فرهنگی و هنجاری جامعه مادر قرار می‌گیرد که آشفتگی‌های هویتی را پدید می‌آورد.

یکی از عوامل بحران هویت در قشر جوان و نوجوان را می‌توان همین دوگانگی فرهنگی بر اساس تقسیم‌بندی جغرافیای فرهنگی بیرونی و درونی دانست که آنان را در وضعیت جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری پارادوکسیکال قرار می‌دهد. روشن است که عمده مهاجران، به دلیل زندگی طولانی مدت در کشورهای میزبان، فرایند سازگاری و انطباق فرهنگی متفاوتی را تجربه می‌کنند، بدین سان، فرزندان این مهاجران، به‌ویژه کودکان مهاجری که در کشور میزبان متولد شده‌اند (و به عبارتی همان نسل دوم مهاجران)، شرایط و محیط زندگی متفاوتی را تجربه می‌کنند. به این ترتیب، نسل دوم مهاجران به علت تعلقات دوگانه و اثرپذیری از فرهنگ‌های والدین و نیز جامعه‌ای که خود در آن زندگی می‌کنند، با تعارضات ارزشی و فرهنگی بیشتری روبه‌رو خواهند شد (خسروی و همکاران، ۱۳۹۸).

چنانچه پیداست، ماهیت مهاجرت اغلب با دشواری‌هایی برای مهاجران همراه است و نوجوانی به‌عنوان دوره‌ای حساس و دارای مسائل ویژه خود، چنانچه با مهاجرت بیامیزد منجر به مشکلات متنوعی می‌شود که می‌تواند اثرات مخربی برای جامعه داشته باشد. می‌توان گفت از سویی عوامل دافعه در مبدأ و از سوی دیگر عوامل جاذبه در مقصد، شرایطی را در جهت ترغیب به مهاجرات برای افراد فراهم می‌کند. در این مسیر، بسیاری از آن‌ها در طول سه دهه گذشته در جامعه ایران ساکن شده‌اند و مشغول کار و زندگی در ایران هستند؛ چنین حضوری، درگیری‌ها و تضادهای زیادی را بین آن‌ها و ایرانی‌ها به وجود آورده است (روحانی و انبارلو، ۱۳۹۵).

استان یزد در سال‌های اخیر یکی از قطب‌های صنعتی کشور بوده است. وجود فرصت‌های شغلی و توسعه بخش خدماتی و صنعتی، این استان را به مقصدی برای مهاجران داخلی و خارجی تبدیل کرده است. علاوه بر آن، تلقی مثبت از وضعیت فرهنگی-اجتماعی یزد و وجود سطح مناسبی از امنیت اجتماعی، باعث شده این استان مکان مطلوبی برای جذب مهاجر به شمار رود (روحانی و همکاران، ۱۳۹۸). در این میان، جمعیت مهاجران استان یزد حدود ده درصد از جمعیت از کل استان شده که نسبت بسیار بالایی است. محلات مشخصی در شهر یزد در اختیار افغانستانی‌های مقیم ایران است و در آنجا زندگی می‌کنند. مدارس در این محلات عمدتاً مختص به نوجوانان افغانستانی است و به دلیل زندگی طولانی مدت و تولد و زندگی در یزد، آن‌ها با لهجه مردم

بومی (یزدی) صحبت می‌کنند. به همین دلیل این گروه از نوجوانان یزدی شرایط ویژه‌ای دارند و بایسته است به‌طور علمی مورد بررسی قرار گیرند. در این مسیر پژوهش حاضر سعی می‌کند به این پرسش اساسی پاسخ دهد که فرایند هویت‌یابی در بین این نوجوانان چگونه شکل می‌گیرد؟

۲. چهارچوب مفهومی

برای درک و تبیین مناسب از مسئله مهاجرت و اهمیت مفهوم هویت‌یابی بین نوجوانان مهاجر نسل دوم، افزون بر بررسی پژوهش‌های تجربی، نظریه‌هایی در این زمینه نیز مرور می‌شود. برای تبیین مهاجرت، دوری توماس^۱ نظریه جاذبه-دافعه و عدم تعادل اجتماعی/اقتصادی میان کشورهای مبدأ و کشورهای مقصد را مطرح کرده است. به نظر وی، عدم تعادل اجتماعی/اقتصادی در کشور مبدأ، موجب دفع افراد از آن کشورها می‌شود. از جانب دیگر، در کشورهای مقصد عوامل اجتماعی/اقتصادی منجر به جذب افراد می‌شوند و برطرف نشدن عوامل دافعه در کشور مبدأ، منجر به مهاجرت هرچه بیشتر می‌شود. نظریه جاذبه و دافعه توسط اورت اس.لی^۲ نیز مطرح شده و بسط بیشتری یافته است. وی معتقد است اگر نتیجه عوامل دافعه و جاذبه، مثبت باشد و در این مسیر اگر موانع موجود نتوانند بر میل به مهاجرت غلبه کنند، مهاجرت به‌طور عینی اتفاق می‌افتد (زنجانی، ۱۳۸۰).

بر پایه نظریه «تهدید یکپارچه» والتر و استفان^۳، ترس از تهدید و از بین رفتن فرهنگ‌ها هنگام مواجهه با مهاجران همیشه در مردم بومی وجود داشته که این روند پیامدهای مختلفی را به دنبال داشته است. در موقعیت کمبود منابع، گروه‌های کمتر برخوردار تمام توان خود را برای رقابت بر سر تصاحب منابع کمیاب انجام می‌دهند که باعث بروز نگرش منفی میان بومیان و گروه‌های مسلط بر منابع می‌شود. در نهایت، این گروه‌ها دیگر گروه‌ها را به‌عنوان عامل تهدید در نظر می‌گیرند و این تهدید زمانی برجسته می‌شود و شکل عینی‌تری به خود می‌گیرد که گروه‌های خودی در مواجهه و برخورد با گروه‌های مهاجر از موقعیت اجتماعی بالا یا پایینی برخوردار باشند (ریک و همکاران، ۲۰۰۶).

1. Dorothy Thomas
2. Evert. S. Lee
3. Walter and stephan
4. Riek et al.

گیدنز^۱ (۱۳۸۵) هویت را در پهنه جهانی شدن مورد بررسی قرار داده است. به عقیده وی، با ورود به دوره مدرنیته و گسترش روزافزون تکنولوژی‌های ارتباطی و اطلاعاتی، از تأثیر و نفوذ سنت کاسته شده است. در چنین شرایطی، امکان انتخاب‌های آگاهانه و آزادانه برای افراد فراهم شده و بسیاری از مردم توانایی انتخاب سبک‌های مختلفی از زندگی را دارا هستند. بدین جهت، تعریف او از جهان مدرن با سیالیت همراه می‌شود و بنابراین مفهوم هویت به باور وی مفهومی سیال و همواره در حال تغییر است. به عقیده وی، هویت یعنی تعریف افراد از کیستی خود. هویت افراد به باور او در کنش متقابل با دیگران ساخته می‌شود و مدام در جریان زندگی تغییر می‌کند، از اینرو هویت‌ها ثابت نیستند و همواره در حال تغییر و دگرگونی‌اند.

به عقیده کولی^۲، «خود» یعنی احساس این‌که فرد کلیت متمایزی است که از دریچه تفاوت و شباهت نسبی با دیگران حاصل می‌شود؛ بنابراین، «خود» از رهگذر ارتباطی دیالکتیکی شکل می‌گیرد و آگاهی شخص از خود، بازتابی از افکار دیگران درباره خود است (کوزر^۳، ۱۳۹۳). مفهوم «خود آینه‌سان» کولی، از سه عنصر اصلی ساخته شده است: نخست، ما به چشم دیگران چگونه ظاهر می‌شویم؛ دوم، قضاوت آن‌ها درباره ما چگونه است؛ و سوم، تصورمان از قضاوت دیگران درباره خود که منجر به احساس غرور یا سرافکنندگی در ما می‌شود.

به باور ریچارد جنکینز^۴ (۱۹۹۶)، اگر هویت یک پیش‌نیاز برای زندگی اجتماعی در نظر گرفته شود، عکس آن نیز درست است؛ یعنی جدای از دنیای اجتماعی، هویت فردی نیز دیگر معنایی ندارد. وی معتقد است هویت نتیجه دیالکتیک برون و درون فرد و یا جامعه است. دیالکتیک درونی و بیرونی هویت فرایندی است که در جریان هویت‌یابی جمعی و فردی شکل می‌گیرد. مطابق دیالکتیک درونی-بیرونی، آنچه مردم درباره ما فکر می‌کنند به همان اندازه اهمیت دارد که درباره خودمان فکر می‌کنیم. بنابراین، هویت اجتماعی دوجانبه است؛ در دیالکتیک درونی-بیرونی بین خودپنداره و تصور عامه، نه تنها خودمان را شناسایی می‌کنیم، بلکه دیگران را نیز می‌شناسیم.

-
1. Giddens
 2. Cooley
 3. Coser
 4. Richard Jenkins

ویلیام جیمز^۱ بررسی خود را دربارهء مفهوم «خود» با این نکته آغاز می کند که افراد خود را به مثابه اشیا یی در موقعیت های تجربی تشخیص می دهند. وی این فرایند را خود تجربی یا من مفعولی می نامد. به باور وی، خود تجربی سه جنبه دارد: ۱. خود مادی؛ ۲. خود اجتماعی؛ و ۳. خود روحانی. از طرفی دیگر، وی معتقد است که هر جنبه از خود دارای دو بُعد جست و جوی خود و احساسات خود است (ترنر، ۲۰۰۳). جیمز معتقد است که افراد در ورای همه این خودها، یک خود اصیل یا هویء شخصی نیز دارند که در واقع حسی یگانه است و سبب می شود افراد هویء های مستقلی داشته باشند. از نظر وی، افراد هویء های تجربی گوناگون را اخذ می کنند و سپس در خود به آن ها تداوم و ثبات می بخشند که همین موجب تشکیل هویء شخصی و اصیل هر فرد می شود (ترنر، ۱۳۸۴). جرج هربرت مید^۲ نیز «خود» را در رابطه با اجتماع می یابد. وی یادآور می شود که جدای از جامعه، هیچ گونه خود، خود آگاهی و ارتباطی نمی توان متصور شد. وی هویء هر فرد را متشکل از دو قسمت من فاعلی و من مفعولی می داند و معتقد است خود و هویء فرد در فرایند بازی های کودکانه شکل می گیرد. کودکان از مراحل بازی های ساده به سمت بازی های سخت، پیچیده و گروهی می روند. در مراحل بالاتر و پیچیده تر، این کودکان اجتماع و جامعه را در خود نهادینه و نقش های دیگران را به خوبی ایفا می کنند و بنابراین هویء اجتماعی آنان شکل می گیرد. بر همین اساس، مید معتقد است که خود و هویء مفاهیمی اجتماعی هستند (کوزر، ۱۳۹۳).

بر پایه نظریه «هویء اجتماعی» تاجفل^۴، آن بخش از هویء های نشئت گرفته از گروهی که به آن تعلق داریم (درون گروه)، به وسیله مقایسه و ترجیح افراد گروه خودی نسبت به افراد خارج از گروه (برون گروه) شکل می گیرد. به عقیده وی، ما یک احساس مثبت نسبت به این که چه کسی هستیم و در برابر اعضای درون گروه و برون گروه چگونه عمل می کنیم، کسب می نماییم. تعلق به یک گروه و موقعیت خاص، علتی برای تبعیض فرد نسبت به برون گروه و طرفداری از درون گروه یا گروه خود است. این تمایزگذاری بین گروه خود و گروه غیر خود، به بروز هویء اجتماعی فرد در آن وضعیت و تعریف آن کمک می کند.

1. William James

2. Turner

3. George Herbert mead

4. Tajfel

هویت اجتماعی فرد، به وسیله گروهی تعیین می‌شود که به آن تعلق دارد و تابعی از ویژگی‌های فرهنگی آن گروه است؛ بنابراین، هویت اجتماعی افراد هر جامعه ویژه همان جامعه و بستر است و قابل تعمیم به سایر فرهنگ‌ها و جوامع نیست (ایمان و کیدکان، ۱۳۸۱).

مک‌کال و سیمونز^۱ در نظریه «هویت نقشی و حمایت نقشی» خود، بر هویت نقشی و موقعیت‌هایی که افراد در صدد درک اهداف و برنامه‌های خود در آن‌ها هستند، تأکید می‌کنند. در واقع، هویت نقش تصویری از یک موقعیت را برای هر فرد ارائه می‌کند؛ بنابراین هویت نقش برای یک شخص، ویژگی‌ها و نقش‌هایی است که هر فرد برای خودش به مثابه مالک یک موقعیت خاص طراحی می‌کند. آن‌ها معتقدند مهم‌ترین ناظران اعمال، کنش‌ها و هویت نقش در افراد، خود افرادند که هویت نقش بالفعلشان را با هویت نقش تصویری و ایدئالی خود مقایسه می‌کنند (ترنر، ۲۰۰۳).

پیتر بورک^۲ (۲۰۰۶) درصد بود پویایی‌های درونی افراد را هنگامی که آنها در پی اثبات هویت مرتبط با یک نقش خویش هستند، بررسی کند. به باور وی، در فرایند اثبات هویت، افراد مجموعه‌ای از معانی درباره هویتشان (استاندارد هویتی) دارند. هنگامی که افراد در این فرایند این معانی را به صورت بروندهایی بروز می‌دهند، ارزیابی بازاندیشانه‌ای از جانب دیگر افراد را تجربه می‌کنند. این ارزیابی بازاندیشانه از واکنش‌های دیگران، به صورت بروندهایی وارد هویت فرد می‌شود و آن را شکل می‌دهد (بورک، ۲۰۰۴). در این فرایند اگر استانداردهای هویتی با درونداهای بیرونی مطابقت داشته باشند، افراد عواطف مثبتی را تجربه می‌کنند و اگر درونداهای رفتاری افراد با استانداردهای هویتی آن‌ها مطابقت نداشته باشد، دچار عواطف منفی خواهند شد (استرایکر^۳ و بورک، ۲۰۰۰).

به باور استرایکر، بسیاری از کنش‌های رفتاری ما در ساختارهای اجتماعی تعیین می‌شود و افراد تا حدودی از انتظارات هویتی و نقشی خود در موقعیت‌های گوناگون آگاهی دارند. با این حال در فرایند کنش متقابل، شکل و محتوای کنش‌های متقابل تغییر می‌کند و همسو با انتظارات افراد از موقعیت ساختاری پیش نمی‌رود. به اعتقاد وی، ساختارهای اجتماعی کنش‌های افراد را محدود می‌کنند و مقدار تغییر کنش‌ها به نوع ساختارها بستگی دارد (ترنر، ۲۰۰۳). استرایکر معتقد است هویت‌ها بخشی از خود و به بیانی دیگر خودآگاهی‌های

1. Machkal & Simons

2. Peter Burke

3. Stryker

درونی‌شده‌ای هستند که با موقعیت‌هایی که افراد در درون ساختار اجتماعی‌گزینش می‌کنند، پیوسته و همراه‌اند. به باور وی، هویت‌ها به‌مثابه‌ نمایش‌هایی هستند که افراد درباره‌ موقعیتشان در ساختار اجتماعی اجرا می‌کنند. این نمایش‌ها و اجراهای ساختاری، سلسله‌مراتبی از برجستگی و پُررنگ‌سازی دارند که سبب می‌شود برخی از هویت‌ها برجسته‌تر شوند و برخی دیگر در سلسله‌مراتب پایین‌تری قرار گیرند. در این صورت هویت‌های برجسته و در سطوح بالاتر، بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرند (استرایکر و بورک، ۲۰۰۰).

اریک اریکسون^۱ معتقد است هویت فرد طی هشت مرحله ساخته می‌شود. در نزد وی، هویت نیروی پیش‌برنده بسیاری از تعهدات است از جمله احساس تعهد نسبت به شغل، روابط میان‌فردی، آمیختگی با جامعه، عضویت در گروه‌های قومی، آرمان‌های فرهنگی، سیاسی و اخلاقی. او تعارض‌های پیش‌آمده در دوره حساس نوجوانی را هویت در برابر سردرگمی می‌نامد. به عقیده اریکسون، در جوامع پیچیده با ساختارهای متنوع، نوجوانان دچار بحران هویت می‌شوند؛ یعنی قبل از به‌توافق‌رسیدن در مورد ارزش‌ها، هنجارها و اهداف، دوره‌ای موقتی از سردرگمی، تردید و پریشانی را تجربه می‌کنند (برک، ۱۳۸۶).

در نظریه سازگاری، تفاوت رفتارهای ازدواجی در میان مهاجران و بومیان بررسی شده است. از یک طرف، رفتارهای ازدواجی مهاجران متأثر از بستر و موقعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جدید و از طرف دیگر متأثر از ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی اجتماع و بستری است که مهاجران به آن تعلق دارند (عباسی شوازی و همکاران، ۱۳۸۸). این نظریه بیان می‌کند که تفاوت در ترکیب اقتصادی-اجتماعی مهاجران با گروه‌های جمعیتی بومی، سبب تفاوت در رفتارهای جمعیتی می‌شود (آرنالدو، ۲۰۰۲).

پاتنام^۲ (۲۰۰۷)، هویت قومی را در رابطه با سرمایه اجتماعی مدنظر قرار داده و معتقد است تنوع قومی و مهاجرت، انزوای اجتماعی را افزایش می‌دهد. او نشان داد در مناطق دارای اجتماعات قومی متنوع، مردم تا حد زیادی گرایش به ارتباط با قومیت‌های مختلف ندارند. این روند به‌گونه‌ای است که این افراد به نزدیکان خود از جمله همسایه‌ها یا هم‌قومی‌هایشان بی‌اعتماد می‌شوند. پاتنام معتقد است تنوع قومی موجب کاهش سرمایه اجتماعی و در نتیجه فرسایش آمیختگی اجتماعی می‌شود.

1. Eric Ericson

2. Arnaldo

3. Putnam

به اعتقاد گافمن^۱، افراد در تعاملات معمول اجتماعی خود (مثلاً در ارتباط با همکاران) صادق نیستند، بلکه خودآگاه و ناخودآگاه در حال اجرای نمایش اند. او تصریح می‌کند هویت آن چیزی نیست که ما هستیم، بلکه هویت چیزی است که ما می‌سازیم و از طریق انتخاب لباس، نحوه رفتار و ایفای نقش به آن جامعه عمل می‌پوشانیم (گافمن، ۱۳۹۱: ۸۶). همچنین او میان هویت اجتماعی بالقوه (آنچه شخص باید باشد) و هویت اجتماعی بالفعل (آنچه شخص واقعاً است) تمایز قائل می‌شود.

روزنبرگ^۲ میان محتوا، ساختار، ابعاد و مرزهای برداشت از خود تفاوت قائل می‌شود. او در زمینه محتوا، هویت‌های اجتماعی را از تمایلات فردی متمایز می‌داند. هویت‌های اجتماعی گروه‌ها، منزلت‌ها یا رده‌هایی هستند که فرد از نظر اجتماعی خودش را متعلق به آن‌ها می‌داند. افراد بنا بر تشخیص خود، خودشان را به عنوان یک دموکرات، یک عضو طبقه متوسط و... در نظر می‌گیرند؛ اما یک فرد نه تنها خودش را برحسب چنین مقولاتی در نظر می‌گیرد، بلکه همچنین خودش را صاحب گرایش‌هایی معینی در جهت پاسخ‌گویی به این موقعیت‌ها نیز می‌داند. مرزهای برداشت از خود، شناخته‌هایی هستند که خارج از کنشگر قرار دارند و با توجه به برداشت دیگران و کنشگر از این مرزها، او احساس سربلندی یا شرمساری می‌کند (ریتزر، ۱۳۸۴).

مارسیا در نظریه «پارادایم وضعیت هویت»، هویت را دارای دو بُعد شناسایی و تعهد معرفی می‌کند. وی معتقد است افراد خود را با هویت خویش شناسایی می‌کنند و به آن شناسایی صورت گرفته پایبندند. با توجه به درجه تعلق هر فرد به دو بُعد شناسایی و تعهد هویت، چهار وضعیت هویتی شامل هویت ازهم‌پاشیده، هویت محدود، هویت به سوی پایداری و هویت موفق به وجود می‌آید. هویت ازهم‌پاشیده هنگامی ایجاد می‌شود که فرد در زندگی و علایق خود فاقد هرگونه تعهد و وفاداری به ارزش یا هویتی باشد و حتی نسبت به چیزهای غیرانتخابی احساس تعهد و وفاداری نکند. شخصی که هویتش به سمت پایداری حرکت می‌کند، تا حد زیادی به ارزش‌هایی تعلق دارد، اما قادر نیست به همه آن‌ها متعهد باشد و در نهایت هویت موفق مربوط به کسی است که خود را با ایده‌ها و ارزش‌های هویتی خود شناسایی می‌کند (کروگر و مارسیا، ۲۰۱۱).

1. Goffman
2. Rosenberg
3. Kroger and Marcia

هر یک از این نظریه‌ها که به تبیین‌هایی در مورد چگونگی اثرگذاری فرآیندها مختلفی در زندگی اجتماعی افراد پرداخته‌اند، در شکل‌گیری حساسیت نظری محقق و طراحی مصاحبه‌های تحقیق مؤثر بودند. در نظریه‌های شکل‌گیری خود و هویت فردی و جمعی، به دیدگاه کنش متقابل در شکل‌گیری هویت جمعی و حساسیت‌های افراد در کسب تأیید و پذیرش پرداخته شده است. در این مسیر و برای شکل‌گیری هویت، گیدنز بر عاملیت اجتماعی، بورک بر استانداردهای هویتی و تاجفل بر هویت اجتماعی تأکید دارند. در مسیر پژوهش بر اساس این نظریه‌ها و مفاهیم حساس، مصاحبه‌نامه تنظیم و از عاملیت نوجوانان سؤال شد و بر همین مبنا تعلقات هویتی، کنش‌های متقابل و برجستگی هویت آنان مورد بررسی قرار گرفت.

۳. پیشینه تجربی

زندى ناوگران و همکاران (۱۴۰۱) بیان می‌کنند که فاصله‌گذاری اجتماعی با فرایندهای مرزبندی سروکار دارد و بر مکانیسم‌هایی استوار است که در سه سطح نهادی، ساختاری و نمادین عمل می‌کنند. فرایند فاصله‌گذاری اجتماعی در بین مهاجران افغانستانی در ایران، مرزبندی دوسویه را به وجود آورده است. روحانی و همکاران (۱۳۹۸) طبق نتایج پژوهش خود بیان می‌کنند که ارزش‌های اجتماعی و سنت‌های ریشه‌دار گذشته، به صورت بین‌نسلی در بازتولید ازدواج زود هنگام نسل دوم زنان مهاجر افغانستانی، همچنان فعالانه ایفای نقش می‌کنند.

احمدرش و عیدی (۱۳۹۷) به این نتیجه رسیده‌اند که تقابل اجتماعی- فرهنگی هم در بُعد عینی و هم در بُعد ذهنی مابین ساکنان بومی منطقه و اتباع افغانستانی ساکن در محله کشتارگاه یزد وجود دارد. این تقابل ناشی از عناصر و عوامل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، امنیتی و محیطی است که در نهایت منجر به ایجاد بدبینی و نگرش منفی اهالی ساکن در محله نسبت به اتباع افغانی ساکن در این محله شده است.

روحانی (۱۳۹۷) در تحقیق خود نشان داد شهروندان ایرانی-یزدی فاصله روانی و اجتماعی بالایی با مهاجران احساس می‌کنند و در مقابل افغانستانی‌ها نیز رضایت پایینی از میزبانان‌شان دارند. اخلاقی و یوسفی (۱۳۹۵) گزارش کرده‌اند جدایی مهاجران افغانستانی در محله گلشهر مشهد در نزد کنشگران، هم نوعی جدایی‌گزینی و هم نوعی جدایی‌سازی ادراک شده است که دلایل این جدایی‌سازی در چهار دسته عوامل اقتصادی، سیاسی،

اجتماعی و فرهنگی تقسیم‌بندی شده است. صادقی فسائی و نظری (۱۳۹۵) به مطالعه مشکلات نوجوانان افغانستانی در تعاملات روزمره و تأثیر این مشکلات و تنگناها بر شکل‌گیری تصور از خود و دیگری در آن‌ها پرداخته و نشان دادند که افراد مورد مطالعه در جریان تعاملات روزمره خود با ایرانیان مورد تحقیر و بی‌احترامی هستند و به منظور اجتناب از برخوردها، فاصله‌گیری را به عنوان استراتژی کنش برگزیده‌اند.

روحانی (۱۳۹۴) در مطالعه خود نشان داد که با افزایش سن، سطح تحصیلات، هویت/ارزش‌های جهانی، هویت/ارزش‌های ایرانی-اسلامی، آگاهی و مراوده با افغانستانی‌ها از عاطفه اجتماعی منفی شهروندان کاسته می‌شود و از سوی دیگر با افزایش هویت/ارزش‌های محلی، عاطفه اجتماعی منفی شهروندان افزایش می‌یابد. مظلومی (۱۳۹۴) در پژوهش خود به اهمیت سبک‌های تربیتی والدین در شکل‌گیری هویت پرداخته و بیان کرده است هرگونه افراط و تفریط در روش‌های تربیتی کودکان بر ایجاد و تشدید بحران‌ها در دوره نوجوانی اثرگذار خواهد بود. موسوی منفرد و سهرابی‌زاده (۱۳۹۴) بیان کردند یکی از مهم‌ترین رویدادها در دوره نوجوانی، پدیده بحران هویت است و هرگونه اختلال در این بین باعث تشدید بحران هویت در نوجوانان می‌شود. از میان عوامل تأثیرگذار بر هویت، خانواده بیشترین نقش را ایفا می‌کند.

اخلاقی و همکاران (۱۳۹۴) ارزیابی کردند ترکیب احساسات کشف شده در رابطه مهاجر با میزبان، از دو واقعیت اجتماعی حاکی است: اول، مهاجر در تأمین انتظارات و تأیید خود ناکام بوده است؛ و دوم، راه تغییر وضعیت را نیز مسدود ارزیابی می‌کند. در چنین فضایی شکنندگی رابطه، تضعیف انسجام و سست شدن تعهدات اجتماعی پیش‌بینی پذیر است. سنقری و همکاران (۱۳۹۳) معتقدند مهم‌ترین موانع ورود نوجوانان افغانستانی به جامعه میزبان از نظر خود آن‌ها عبارت است از مهارت‌های اجتماعی ضعیف در روابط، مقاومت خانواده‌ها در برابر تغییر، تجربه تبعیض، توهین، طرد اجتماعی و رویارویی با برچسب‌های اجتماعی در جامعه که این موانع وابسته به شخص نوجوان، خانواده وی، جامعه میزبان، جامعه میهمان و قوانین مهاجرتی است.

عباسی‌شوازی و صادقی (۱۳۹۲) با توجه به نتایج تحقیق خود افغانستانی‌های نسل دوم را دارای الگوهای متنوع سازگاری دانسته‌اند. ادغام، رایج‌ترین الگوی سازگاری و فرهنگ‌پذیری آن‌ها بوده است. موسوی (۱۳۹۱) دریافت که عدم اظهار هویت افغانستانی از سوی نسل دوم مهاجران مورد مصاحبه را می‌توان در سه مقوله جامعه‌پذیری در ایران، موانع

ساختاری و موانع ارتباطی مورد بحث قرار داد. توکلی‌خمینی و همکاران (۱۳۹۰) بررسی کرده‌اند، مهاجران نسل دوم در دوران کودکی به ابعاد هویت‌بخش جامعه میزبان تعهد بیشتری دارند و از آنجا که در بررسی ارزیابی فایده، هویت ایرانی با تأیید اجتماعی همراه نیست، مهاجران نسل دوم عموماً مطابق با انتظارات افراد جامعه میزبان رفتار می‌کنند.

عبدی‌زرین و همکاران (۱۳۸۹) نشان دادند که در سبک‌های هویتی و خودکارآمدپنداری تفاوتی بین دانش‌آموزان پسر دبیرستانی ایرانی و افغانستانی نیست؛ اما در متغیرهای بهداشت روانی و موفقیت تحصیلی، دانش‌آموزان دبیرستانی پسر افغانستانی وضعیت بهتری داشتند. عباسی‌شوازی و همکاران (۱۳۸۸) نشان دادند که دستاوردهای آموزشی و مهارت‌های شغلی نسل دوم افغانستانی‌ها در ایران سازگاری آن‌ها را با جامعه میزبان تسهیل می‌کند و آن‌ها در رفتارها و آرزوهای مختلف خود مانند ازدواج و تشکیل خانواده در مقایسه با نسل اول الهام می‌گیرند.

گرونبرگا^۱ و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی فناوری بیومتریک در موضوع شناسایی هویت افراد در مهاجرت پرداخته‌اند. با توجه به گسترش روزافزون میل به مهاجرت در میان مردم کشورهای توسعه‌نیافته و آسیب‌دیده از فقر و جنگ، استفاده از این فناوری توانایی دولت‌ها را در شناخت مهاجران بالاتر برده است. بیسایلون^۲ و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهش خود تلاش کرده‌اند درک جدیدی درباره مسائل پیش‌روی افغانستانی‌ها در مراکز درمانی در ایران از دید آن‌ها و سایر بازیگران در ایران ایجاد کنند. این پروژه از نگرانی در مورد رفتارهای پیش‌داورانه افغانستانی‌ها در محیط‌های بالینی پدید آمده است.

طبق نتیجه تحقیق لژچینسکی^۳ و همکاران (۲۰۱۶)، مهاجرانی که با کشور میزبان احساس تعلق هویت کاملی دارند، نسبت به مهاجرانی که شناسایی ضعیفی با کشور میزبان دارند، دوستان بومی بیشتری دارند. همچنین شناسایی کشور میزبان مهاجران بر انتخاب دوستی افراد بومی اما نه از مهاجران تأثیر می‌گذارد؛ اما هیچ مدرکی از فرآیندهای تأثیرگذاری اجتماعی نمی‌یابیم. نایر^۴ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بحران هویت رابطه مثبتی با تجارب سوءاستفاده جنسی و همچنین همبستگی منفی

1. Grünberg

2. Bisailon et al.

3. Leszczensky

4. Nair

با حمایت اجتماعی درک شده توسط آن‌ها دارد. به تعبیری، سوءاستفاده در دوران کودکی می‌تواند به بحران هویت کمک کند، اما حمایت اجتماعی می‌تواند آن را کاهش دهد. سوریانو آیالا و همکاران (۲۰۱۴) نشان دادند که وفاداری این زنان به کشور اصلی آن‌ها اغلب با یکدیگر تعارض دارد و باید در طول روند سازگاری روانی اجتماعی در کشور میزبان نادیده گرفته شود. ساباتیه^۲ (۲۰۰۸) در پژوهشی نشان داد بالاترین توضیحات واریانس مربوط به درک نوجوانان از رابطه آن‌ها با والدینشان و پس‌از آن، مشارکت والدین و تبعیض درک شده است. مدرسه و همسالان میزان واریانس کمتری را توضیح دادند. سهم والدین در هویت فرهنگی محدود به جهت‌گیری قومی نمی‌شود. والدین نیز به روش مثبتی در هویت ملی نقش دارند. سهم والدین در مورد مادران و پدران متفاوت بود و این نشان‌دهنده پویایی فرهنگ در خانواده‌های مهاجر است.

با وجود اینکه مطالعات نسبتاً زیادی در زمینه افغانستانی‌های مقیم ایران به واسطه پراکندگی جغرافیایی ایشان صورت گرفته است، اما به‌طور کلی نوجوانان غایب بزرگ این پژوهش‌ها بوده‌اند. از سوی دیگر فرایند هویت‌یابی آنان نیز معمولاً مورد چشم‌پوشی واقع شده است و این می‌تواند بیشتر ناشی از آن باشد که نسل دوم مهاجر در یک دهه گذشته وارد فرایند نوجوانی و جوانی شده‌اند. به همین دلیل پژوهش بر روی آنان امری جدید است. تحقیقات خارجی این حوزه، در وجهی مانند تأثیر خانواده و حمایت‌های اجتماعی بر هویت‌یابی مثبت، با نتایج تحقیقات داخلی همسوست؛ اما در جهت اثرات متقابل شناسایی ملی و دوستی‌های بین‌قومی، مغایر با دیگر مطالعات انجام شده است. در مطالعات خارجی ناظر به سیاست‌های کشورهای اروپایی و آمریکایی در مورد نوجوانان مهاجر، بر ادغام مهاجران تأکید شده؛ ولی بیشتر مطالعات داخلی متمرکز بر سیاست‌های طرد هویتی است.

با بررسی پیشینه، می‌توان گفت نوجوانان افغانستانی در شهر یزد از یک سو چندان مورد کندوکاو علمی قرار نگرفته‌اند و از سوی دیگر به لحاظ مباحث تئوریک این گروه در کانون مسئله‌های مرتبط با هویت و بحران هویتی قرار دارند. به همین دلیل این مطالعه سعی می‌کند فرایند هویت‌یابی آنان را در کشاکش سنت، چهره، فرهنگ جامعه خودی، فرهنگ جامعه میزبان و مسائل ساختاری مورد کندوکاو قرار دهد.

1. Soriano Ayala

2. Sabatier

۴. روش‌شناسی

این پژوهش بر اساس موضوع، ایده و مسئله پژوهش، از روش نظریه‌ زمینه‌ای استفاده کرده است که توسط گلنزر و اشتراوس در سال ۱۹۶۷ مطرح شد. در این روش محقق اقدام به یک تبیین عام (نظریه) از یک فرایند، کنش یا تعامل می‌کند که بر اساس دیدگاه شمار بسیاری از مشارکت‌کنندگان شکل می‌گیرد. دو رویکرد اصلی در نظریه‌ زمینه‌ای وجود دارد که عبارت است از رویکرد عینی‌گرایی اشتراوس و کوربین و رویکرد برساخت‌گرای چارمز. در این پژوهش از رویکرد عینی‌گرایی اشتراوس و کوربین استفاده شده است (افشانی و همکاران، ۱۳۹۸).

مشارکت‌کنندگان این پژوهش نوجوانان افغانستانی ساکن شهر یزد بودند که از میان آنان، ۲۱ نفر به صورت نمونه‌گیری نظری انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند (جدول شماره ۱). انتخاب این نمونه‌ها بر اساس ملاک‌های شمول متنوعی صورت گرفت. برای مثال، این نمونه‌ها هم دانش‌آموزان درحال تحصیل و هم ترک تحصیل کرده را شامل می‌شدند. همچنین، از گروه‌های جنسیتی و قومیتی و منزلتی مختلفی بهره گرفته شد که مالکیت سرمایه‌ای (سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی) متفاوتی داشتند. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت.

در این تحقیق ملاحظات اخلاقی همچون تأمین آسایش و راحتی مشارکت‌کنندگان و حفظ شأن و حرمت پاسخگویان رعایت و از اسامی مستعار استفاده شده است. در پژوهش حاضر، چهار مورد از استراتژی‌های اعتباربخشی مورد نظر کرسول و میلر (کرسول، ۱۳۹۱: ۲۱۵-۲۱۲)، شامل مشارکت طولانی و مشاهده مداوم در میدان تحقیق، بررسی همکاران، تأیید مشارکت‌کنندگان و توصیف غنی رعایت شده است. بعد از برساخت مفاهیم و مقولات، در یک جلسه فوکوس‌گروپ با سه نفر از نوجوانان، یافته‌ها به صورت ساده برای آنان توضیح داده و از آن‌ها خواسته شد تا یافته‌ها را تأیید نمایند.^۱ در این مرحله هر سه نوجوان/ جوان یافته‌های پژوهش را هم‌راستا با میان‌ذهنیت خود دانستند. یادآور میشود همکاران پژوهش در فرایند دفاع از پژوهش و داوری مقولات نقش داشتند و به واسطه سال‌ها پژوهش در زمینه افغانستانی‌های مقیم شهر یزد سعی کردند هم توصیف غنی ارائه کنند و هم بر اساس شناخت طولانی‌مدتشان از بستر اطلاعات و داده‌های معتبرتری جمع‌آوری کنند.

۱. یکی از افراد دانشجوی سال اول دانشگاه بود و انتخاب او به واسطه نیاز به تأییدپذیری از جانب افرادی غیر از مشارکت‌کنندگان بود.

تحلیل داده‌ها هم‌زمان با گردآوری داده‌ها و با استفاده از روش کدگذاری انجام شد. در این پژوهش از سه روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد. فرایند کدگذاری باز با استفاده از روش اشتراوس و کوربین (۱۳۹۱) انجام و با مطالعه متون کلی مصاحبه‌ها، سعی شد ابتدا مقوله‌های کلی استخراج شود. سپس با مراجعه دوباره به متن داده‌ها، تعداد مقوله‌های اطلاعاتی کاهش داده شد. این مسیر به‌طور رفت و برگشتی چندین بار ادامه یافت تا از تعداد مقوله‌های اطلاعاتی کاسته شد. در مرحله کدگذاری محوری مدل پارادایمی بر اساس مقولات به‌دست آمده طراحی گردید و درنهایت در مرحله کدگذاری گزینشی نظریه تجربی پژوهش ارائه شد.

جدول شماره ۱: ویژگی مشارکت‌کنندگان تحقیق

شماره	نام مستعار	جنسیت	سن	مذهب	قومیت	تحصیلات	وضعیت تحصیل	شغل	حضور در ایران
۱	کریم	مرد	۱۷	سنی	تاجیک	دهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۲	امین	مرد	۱۹	سنی	پشتو	دیپلم	ادامه نمی‌دهد	معامله پوشاک	متولد ایران
۳	طاهر	مرد	۱۴	سنی	تاجیک	نهم	محصل	شاگرد مغازه	متولد ایران
۴	فاطمه	زن	۱۷	شیعه	هزاره	یازدهم	محصل	شرکت نرم‌افزار	۱۲ سال
۵	رها	زن	۱۸	شیعه	ترکمن	دیپلم	محصل	ندارد	متولد ایران
۶	زهرا	زن	۱۸	شیعه	هزاره	دوازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۷	حمید	مرد	۱۸	سنی	تاجیک	نهم	ترک تحصیل	بنایی	۱۵ سال
۸	احمد	مرد	۱۴	سنی	پشتو	هفتم	ترک تحصیل	مغازه‌داری	۱۲ سال
۹	رحیم	مرد	۱۵	سنی	پشتو	نهم	ترک تحصیل	انباردار	۱۵ سال
۱۰	فرهاد	مرد	۱۶	سنی	پشتو	یازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۱۱	محمد	مرد	۱۶	سنی	تاجیک	یازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۱۲	مرتضی	مرد	۱۷	شیعه	هزاره	دوازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۱۳	علیرضا	مرد	۱۷	شیعه	هزاره	نهم	ترک تحصیل	مغازه‌داری	متولد ایران
۱۴	رضا	مرد	۱۶	شیعه	هزاره	دهم	محصل	کیف و کنفش	متولد ایران
۱۵	یونس	مرد	۱۸	سنی	هراتی پشتو	دیپلم	محصل	بنایی و گچ‌کاری	متولد ایران
۱۶	سردار	مرد	۱۸	سنی	هراتی پشتو	دیپلم	ادامه نمی‌دهد	بنا، فوتسال	۱۸ سال
۱۷	علی	مرد	۱۵	شیعه	هزاره	یازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۱۸	زینب	زن	۱۷	شیعه	هزاره	یازدهم	محصل	کیف و کنفش	متولد ایران

شماره	نام مستعار	جنسیت	سن	مذهب	قومیت	تحصیلات	وضعیت تحصیل	شغل	حضور در ایران
۱۹	مریم	زن	۱۷	شیعه	هزاره	دوازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۲۰	مرجان	زن	۱۸	شیعه	هزاره	دوازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۲۱	محسن	مرد	۱۶	سنی	تاجیک	دیپلم	محصل	بنایی و گچ‌کاری	متولد ایران

۵. یافته‌ها

یافته‌های پژوهش از ترکیب ۲۲۷ مفهوم، ۴۹ مقوله فرعی و ۱۶ مقوله اصلی حاصل شده است. این مقولات در نهایت به برساخت مقوله هسته یعنی «سرگردانی هویتی» منجر شد. در جدول شماره ۲ این فرایند در قالب اجزای مدل پارادایمی قابل مشاهده است.

جدول شماره ۲: فرایند استخراج مقولات اصلی و مقوله هسته

مقوله هسته	مدل پارادایمی	مقوله‌های اصلی
سرگردانی هویتی	شرایط علی	طرد هویت دوسویه
		تجارب زیسته هویت‌زدا
		محدودیت‌های پیشرفت ساختاری
	شرایط زمینه‌ای	خودپنداره منفی
		خودپنداره مثبت از خود
		ارتباطات خویشاوندی بحران‌ساز
		حمایت سازنده خانواده
		بحران رودررویی
	شرایط مداخله‌گر	مسئله‌مندی چهره
		تفاوت قومیتی
	استراتژی‌ها	هویت‌یابی آموزشی مهارتی
		گستره ارتباط‌گیری مثبت
		تلاش برای تأیید هویتی
		گستره ارتباط‌گیری تخصص‌محورانه
	پیامدها	طرد هویت افغانستانی
		انصراف از پذیرش هویتی

۱-۵. پدیده مرکزی: سرگردانی هویتی

پدیده ناظر بر اتفاق، حادثه، واقعه و فکری محوری است که از علل ناشی می‌شود. پدیده اصلی و مرکزی ما در این پژوهش سرگردانی هویت است. به‌طور کلی هویت یابی و تعریف از خود، یکی از بنیانی‌ترین مفاهیم برای شخص و زندگی اجتماعی هر فرد است؛ به‌گونه‌ای که دنیای هر فرد نسبت به چپستی هویت او ساخته و پرداخته می‌شود. مقوله سرگردانی هویتی به متزلزل بودن هویت فرد اشاره دارد؛ به طوری که در مورد وجوه اصلی هویتی خود از جمله هویت ملی خود دچار ابهام و بلاتکلیفی است. سرگردانی هویتی ناشی از شرایطی است که فرد در آن از سوی دیگران (جامعه مبدأ و جامعه میزبان) طرد می‌شود و نمی‌تواند هویت تأیید شده‌ای برای خود متصور شود.

یکی از مهم‌ترین ابعاد هویتی فرد، همان بُعد ملی هویت است که کارکردهای مهمی برای فرد و جامعه دارد. از جمله کارکردهای هویتی برای فرد، احساس تعلق و آرامش از همراه بودن با جمع است. از کارکردهای جمعی هویت، احساس تعهدی است که فرد از آن به عنوان مکانیسمی برای همبستگی و مسئولیت‌پذیری در جمع استفاده می‌کند. در این موقعیت، سرگردانی هویتی به یکی از بزرگ‌ترین مسائل هویتی فرد تبدیل می‌شود و بنیادهای فکری او به چالش کشیده می‌شود که اثرات روحی/روانی بسیاری در پی دارد. از دست دادن احساس تعلق به کشوری خاص، از جمله اثرات اجتماعی آن است که در پی آن مهاجران احساس مسئولیت‌پذیری و همبستگی جمعی ندارند و برای افراد احساس دل‌زدگی و عدم تعلق به گروه و جامعه به همراه دارد. عدم توانایی پذیرش دیگران از سوی نوجوانان مهاجر، باعث سرگردانی فرد می‌شود. مرجان در مورد تعریف خود از ملیت می‌گوید:

«... یعنی در جواب به سؤال تو ایرانی هستی یا افغانی، سعی می‌کنم به سؤال جواب ندهم و خودش رو بدون هویت نشون می‌ده. نه می‌گه ایرانی‌ام و نه می‌گه افغانی و می‌گه من خراسانی‌ام. خودش رو دوطرفه نشون می‌ده، نه از اون طرف خودش رو می‌زنه و نه از این طرف»

رها در این باره می‌گوید:

«اونا بی هویت هستن، وقتی که نه اون سمتی قبولت می‌کنه و نه این سمتی. تو الان دقیقاً هویتی نداری، وقتی من با دوستانم حرف می‌زنم می‌گم ما رو نه کسی توی ایران قبول داره و نه در افغانستان. ما در این وضعیت بلاتکلیفیم و مال هر جایی باشیم، توی سرمون می‌زنن؛ هم در ایران و هم در افغانستان. در خود افغانستان بهمون می‌گن شما رفتین و خیانت کردین».

۵-۲. شرایط علی

شرایط علی بیانکننده وقایع، حوادث و رویدادهایی هستند که به وقوع یا گسترش پدیده منجر می‌شوند و بر پدیده مورد نظر تقدم دارند. در این پژوهش شرایط علی شامل طرد هویء دوسویه، تجارب زیسته هویء زدا و محدودیت‌های پیشرفت ساختاری است. طرد هویء دوسویه به این معنا است که آشنایی ناقص نوجوانان افغانسانی از جامعه و فرهنگ افغانستان و بروز کنش‌های آنان بر اساس شیوه خاص فرهنگ جامعه ایران (که متفاوت با کشور مبداء است)، منجر به عدم پذیرش این افراد از سوی جامعه مبداء و افغانسانی‌ها و آشنایانشان در ایران می‌شود. از سوی دیگر، این فرایند برای آنان در نسبت با فرهنگ جامعه میزبان هم رخ می‌دهد. مرجان در این مورد می‌گوید:

«خیلی‌ها به من می‌گن شبیه افغانیا نیستی و من این برچسب رو منفی می‌دونم. خیلی‌ها هم می‌گن تو لهجه نداری؛ هم ایرانی می‌گن و هم افغانیا. من تا حالا افغانستان نرفته‌ام، اما شنیده‌ام افغانی‌هایی که اون جا هستن، ما رو به عنوان افغانی قبول ندارن و به ما اصطلاح ایرانیگک یا زوارک می‌گن».

از طرف دیگر با وجود آشنایی این مهاجران با فرهنگ و جامعه ایران، هم از وجه اجتماعی و هم از وجه سیاسی مورد پذیرش جامعه ایران قرار نمی‌گیرند که باعث دل‌زدگی و سرگردانی آن‌ها شده است. رها در مورد عدم پذیرش هویء ایرانی برای مهاجران می‌گوید:

«قبلاً دوست داشتم و می‌گفتم به افغانی‌هایی که بیش از سی سال هست در ایران زندگی می‌کنن، میخوان کارت ایرانی بدن. اون موقع خوشحال شدم، اونا {ایران} ما رو قبول نکردن و الان هیچ وقت قبول نخواهم کرد و دلم می‌خواد زودتر از اینجا برم».

مسئله دیگر، تجارب زیسته هویء زداست. قضاوت‌های منفی از سوی جامعه میزبان (به دلیل عدم آشنایی با جامعه مهاجران)، هویء فرد را به چالش می‌کشد. علاوه بر آن، تجربه‌های منفی مهاجران که با محرومیت و طرد از مکان‌هایی مانند مدرسه و بازار همراه بوده‌اند، منجر به پنهان‌سازی هویءی و فشارهای مضاعف بر نوجوان مهاجر شده است. سردار می‌گوید:

«در بازار که قبلاً می‌رفتم، کسب و کارشون به خاطر من خراب می‌شد؛ چون من همیشه هویءم رو می‌گفتم و با پیرمردها و مشتری‌ها صمیمی می‌شدم، می‌گفتم که افغانی هستم و کار خراب می‌شد».

مرجان در این مورد می‌گوید:

«برای ما فقط می‌تونن بدی‌ها رو ببینن و خوبی‌اگه داشته باشیم، به‌جوری نسبت می‌دن به خودشون. مثلاً تو اگه خوشگل باشی، به‌خاطر اینکه که به‌مشهدی‌های ما رفتی! تو اگه خوب هستی، برای این هست که توی ایران بزرگ شدی! و اگه تحصیل کرده‌ای، چون در ایران بوده‌ای. براشون سخته که بگن یه افغانی هم می‌تونه خوشگل باشه، هم می‌تونه تحصیل کرده باشه»

آخرین مورد از شرایط علی، محدودیت‌های پیشرفت ساختاری است. در این مقوله، مهاجران نوجوان امکانی برای پیشرفت خود هم از سوی جامعه ایران و هم از سوی جامعه افغانستان متصور نیستند. آن‌ها بر این باورند که صرفاً می‌توانند زندگی عادی و روزمره خود را بگذرانند و پیشرفت کمی و کیفی در انتظارشان نیست. وجود محدودیت‌های رسمی در ایران، نوجوانان مهاجر را با چالش‌هایی برای انتخاب اهداف و پیشرفت مواجه می‌کند و منجر به ایجاد باورهای منفی و ازدست‌دادن انگیزه فعالیت در ایشان می‌شود. آن‌ها دریافته‌اند که در بهترین حالت، یک مهاجر عادی خواهند بود و بسیاری از درها بر روی آن‌ان پیشاپیش بسته است. فاطمه در این مورد می‌گوید:

«من الآن در محدودیت هستم و خیلی از کارها رو نمی‌تونم انجام بدم، مجوزش رو هیچ‌وقت بهم نمی‌دن».

امین می‌گوید:

«آدم اینجا هر کار کوچیکی هم که بخواد انجام بده، باید بی‌بیره که افغانی هست و نمی‌تونه پیشرفت کنه».

۳-۵. شرایط زمینه‌ای

شرایط زمینه‌ای ویژگی‌های خاص کنشگران و بستر و میدان پژوهش است (کرسول، ۲۰۰۷) که در این بخش شامل خودپنداره منفی، خودپنداره مثبت از خود، ارتباطات خویشاوندی بحران‌ساز، حمایت سازنده خانواده و بحران رودررویی میشود. خودپنداره منفی اشاره به ویژگی‌های شخصیتی و ذهنی منفی فرد در مواجهه با سرگردانی هویتی دارد. خودپنداره منفی در نوجوانان مهاجر می‌تواند ناشی از عوامل متفاوتی همچون محدودیت‌ها، برخورد‌های منفی دیگران و یا ناکامی‌هایی باشد که در دستیابی به هدف تجربه کرده‌اند. این عوامل منجر به شکل‌گیری اعتمادبه‌نفس پایین، ناکامی و انزوای فرد و سپس افزایش بحران هویت نوجوانان مهاجر در مواجهه با هویت‌یابی می‌شود. برای مثال، رها در مورد توانایی‌هایش می‌گوید:

«حس می‌کنم خیلی از هدف‌هام و خیلی از چیزهام در این حس افسردگی رفت و گم شد».
فاطمه در این باره می‌گوید:

«دید متفاوتی به همه چیز دارم و برای کاری که می‌خوام انجام بدم، باید خیلی تلاش بکنم؛ اما خودم رو این جور نمی‌بینم و نسبت به دیگران خیلی تلاشی نمی‌کنم».

یکی دیگر از شرایط زمینه‌ای مدنظر، خودپنداره مثبت فرد مهاجر از خود است که با افزایش ارتباط‌گیری و انگیزه برای پیشرفت ارتباط دارد و می‌تواند در برقراری رابطه‌های فردی، اقناع و سازگاری با محیط پیرامون مهم باشد. خودپنداره مثبت می‌تواند توانایی‌ها و استعدادهای فردی باشد که فرد برای خود در نظر می‌گیرد. علاوه بر آن، یکی از منابع خودپنداره‌ها، نسبت‌های مثبتی است که از سوی دیگران برای فرد در نظر گرفته می‌شود. مرجان در این باره می‌گوید:

«حُب چیزهای مثبتی که بهم می‌گن اینه که افغانستانی‌ها می‌گن ما وقتی به افغانی تحصیل کرده می‌بینیم، مایه افتخارمون هست، هم افغانیا می‌گن و هم ایرانیا».

سردار درباره امید به پیشرفت‌های فردی می‌گوید:

«تفاوتی که خودم با بقیه دارم اینه که بی‌نهایت دنبال پیشرفتم و تسلیم نمی‌شم. بعضی وقتا هم به خودم می‌گم دمت گرم سردار، تا اینجا خوب اومدی و در موسیقی خیلی خوب پیشرفت کردم».

البته چنین وضعیتی می‌تواند موجب وضعیتی پارادوکسیکال ایجاد باشد و آن‌ها به طور هم‌زمان احساسات مثبت و منفی را تجربه کنند؛ از یک سو ساختارهای دیگری زدا آن‌ها را می‌راند و از سوی دیگر انگیزه‌های فردی آنان را به ادامه مسیر ترغیب می‌کند.

مورد بعدی، ارتباطات خویشاوندی بحران‌ساز است. وجود تعصبات و انتظارات مالی و فرهنگی خانواده‌ها همواره عاملی برای عدم پیشرفت است. از دید نوجوانان، خویشاوندان با فشارها و دخالت‌هایشان در زندگی فرد تعریف می‌شوند. درنهایت، افراد مهاجر این ارتباطات را به جهت کنترل، قضاوت‌های منفی و فرسایش منزلتی خود، منفی ارزیابی می‌کنند. در مورد فشارهای خویشاوندان بر فرد، رها می‌گوید:

«الآن این زندگی خودمه، کسی روی پیشونی من نمی‌نویسه که یک سال دیر دانشگاه رفت؛ اما دیگران به شما چی می‌گن و چه برچسب‌هایی رو به شما می‌زنن؟».

در این مورد مرجان می‌گوید:

«توی خانواده اختلاف‌هایی وجود داره که با فرزندان صحبت نمی‌کنن و سبک زندگی بسته‌ای هست».

حمایت سازنده خانواده نیز در این مورد تعیین‌کننده است. از روایت‌های این نوجوانان برمی‌آید که حمایت‌های مثبت خانواده‌ها در جنبه‌های اقتصادی، تحصیلی و انگیزشی به فرد امکان پیشرفت و دنبال کردن استعدادها را می‌دهد و بحران سرگردانی هویتی فرد را تا حدودی تعدیل می‌کند. البته این موضوع تا حدی قومیتی است و در بعضی از قومیت‌ها این حمایت‌ها بیشتر صورت می‌گیرد. در واقع، در قومیت‌هایی که نزدیکی فرهنگی و دینی بیشتری به ایران دارند، فرایند همانندسازی سریع‌تر رخ می‌دهد و به همین دلیل خانواده نیز از فرزندان حمایت می‌کنند. فاطمه در این باره می‌گوید:

«من نسبت به کل دخترای فامیل آزادی بیشتری دارم و هر چیزی بخوام خیلی سریع فراهم می‌شه و اصلاً قیمتش برای اونا مهم نیست، بیشتر با بابام راحت‌م تا مامانم».

مورد آخر از شرایط زمینه‌ای، بحران رودررویی است. اهمیت چهره در پذیرش بیانگر آن است که تفاوت در چهره فرد مهاجر، در ارتباط و برخوردهای آن‌ها با دیگران بسیار حساس و تعیین‌کننده است و ارتباطات را دچار اختلال می‌کند. در این باره یونس می‌گوید:

«هزاره‌ها بیشتر به عذاب هستن، چون قیافه‌های اینا خیلی معلومه و نمی‌تونن از موقعیت‌های تنش‌زا فرار کنند».

بدین ترتیب، برخوردهای منفی با چهره مهاجران و متفاوت بودن چهره نوجوانان مهاجر، منجر به عدم پذیرش آن‌ها در جامعه ایران می‌شود و بحران بلاتکلیفی‌شان را تشدید می‌کند.

۵-۴. شرایط مداخله‌گر

شرایط مداخله‌گر شرایطی ساختاری است که بر راهبردها تأثیر می‌گذارد و به پدیده تعلق دارد و بیشتر بر نیروهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کلانی اشاره دارد که از بیرون بر بستر وارد می‌شود (کرسول، ۲۰۰۷). شرایط مداخله‌ای شامل مسئله‌مندی چهره و تفاوت قومیتی در پذیرش هویتی است.

مسئله‌مندی چهره به این اشاره دارد که چهره هر فرد شرایط تأثیرگذاری را برای پذیرش او در جامعه میزبان رقم می‌زند و بحران هویت را تشدید می‌کند. برخوردهای منفی با چهره مهاجران و مسئله‌مند بودن تفاوت چهره برای نوجوانان، منجر به عدم پذیرش آن‌ها در

جامعه ایران و تشدید بحران و بلا تکلیفی می‌شود. در واقع برخی از قومیت‌های افغانستانی به دلیل چهره خاص خود به سرعت به عنوان یک افغانستانی شناخته می‌شوند و همین امر منجر به عدم شکل‌گیری کنش متقابل عمیق می‌شود و به عنوان یک سد دفاعی عمل می‌کند و پیامدهای خاصی را ایجاد می‌کند. این امر بدان معنی است که فرصت‌های برابری برای این نوجوانان وجود ندارد که بتوانند در آن کنشگری کنند، اعتماد آفرینی کنند و استعداد‌های خود را بشناسانند. آنان بلافاصله بر اساس کلیشه‌های موجود قضاوت می‌شوند و برچسب می‌خورند. این فرایند آن‌ها را منزوی می‌سازد و پندارهای منفی موجود در آنان را درونی می‌سازد. در این فرایند پل‌های اعتماد تخریب می‌شوند. در این مورد مرجان می‌گوید:

«شاید سبک پوشش شون رو عوض کرده باشن ولی تهش کسی به من نمیکه یزدی. خب در شهرهای دیگه بر سر هزاره بودن مون مردم خیلی بیشتر اعتراف می‌کنن و تاکید خاصی بهش دارن».

مورد بعدی، متفاوت بودن قومیت‌ها در پذیرش فرهنگی و هویتی است. بر اساس نوع قومیت افغانستانی‌ها، ما شاهد رفتارهای متفاوت آن‌ها با جامعه میزبان هستیم. اقوام مختلف افغانستان در پذیرش فرهنگ جامعه ایران، با توجه به سنت‌های خود برخوردهای متفاوتی دارند. مقاومت برخی قومیت‌ها در همانندی با فرهنگ جامعه میزبان (به واسطه تفاوت‌های مذهبی، سنت‌های متفاوت و باورهای ملیتی آنان)، بحران نوجوانان و ادغام و همانندی را در ایران تشدید می‌کند. زینب در مورد پذیرش‌های متفاوت اقوام مختلف مهاجر حاضر در ایران می‌گوید:

«... {یکی از قومیت‌ها} که از رده خارج هستن و نصفشون سواد ندارن و می‌گن نوبی کلاس‌های درس روی مغزتون کار می‌کنن؛ ... {یکی دیگر از قومیت‌ها} آدم‌های زرنگی هستن؛ ... {یکی از قومیت‌ها} و ... {اشاره به یکی از قومیت‌ها} این قدر تعصب ندارن».

۵-۵. استراتژی‌ها

استراتژی‌ها در پاسخ به پدیده ارائه می‌شوند. کنش‌ها و استراتژی‌های استخراج شده در این بخش عبارت از هویت‌یابی مهارتی و آموزشی، تلاش برای تأیید هویتی، گستره ارتباط‌گیری مثبت و گستره ارتباط‌گیری تخصص‌محورانه است. هویت‌یابی مهارتی و آموزشی، از جمله مقولات مثبت مورد نظر مشارکت‌کنندگان در مواجهه با سرگردانی هویت است. نوجوانان

مهاجری که هم در جامعه مبدأ و هم در جامعه میزبان پذیرش اجتماعی دریافت نکرده‌اند، سعی در بهبود و ارتقای دیگر وجوه هویتی خود به خصوص مهارت‌آموزی و علم‌آموزی می‌کنند. استفاده از علم‌آموزی و هویت مهارتی ارتقایافته، باعث اقناع اطرافیان و پذیرش این نوجوانان به عنوان فردی سودمند و مهم می‌شود. دیگر مزیت هویت مهارتی، پذیرش آن در سطح جهانی است. البته آنان چاره دیگری جز این ندارند و در فرایند طرد دوسویه و نیز بازاندیشی شخصی، مجبورند این مسیر را امن و بدون حاشیه بدانند. این فرایند توسط پیشینیان آن‌ها نیز توصیه می‌شود. مجموع این نکات، آن‌ها را به انتخاب این استراتژی‌ها ترغیب می‌کند. فاطمه در این مورد می‌گوید:

«شما مدرک تحصیلی داشته باش، هر جای دنیا که بروی، تو رو با اون مدرک می‌شناسن و بهت احترام می‌ذارن».

مرجان در مورد تمایل افراد دارای قومیت ... {اشاره به یکی از قومیت‌ها} به علم‌آموزی می‌گوید:

«... {اشاره به یکی از قومیت‌ها} بیشتر به دنبال تحصیلات و مهارت‌آموزی هستن، هم به صورت خانوادگی و هم به صورت فردی، هدفشون اینه. پنج تا دخترعموهای من در مدرسه شاگرد اول هستن».

استراتژی بعدی، تلاش برای تأیید هویتی است. در موقعیتی که هویت ملی فرد مهاجر توسط جامعه میزبان مورد پذیرش قرار نمی‌گیرد، فرد به دنبال تأیید هویتی از سوی دیگر نزدیکان خود برمی‌آید. نوجوانان مهاجر برای کسب تأیید هویتی در آغاز به دنبال بازنمایی مثبت از هویت افغانستانی خود و سپس به دنبال کسب تأیید گروهی از مشابهان خود در ایران هستند. نوجوانان مهاجر تمایل بیشتری دارند تا با افراد مشابه خود ارتباط برقرار کنند و در این مورد مهاجران را واجد شرایط می‌بینند. البته این بدان معنا نیست که تمایل دارند با همه مهاجران آشنا ارتباط داشته باشند، بلکه ناشی از شکاف‌های موجود در ارتباط‌گیری با این افراد است. امین در مورد حس خود به ارتباط‌گیری با مهاجران می‌گوید:

«از زمانی که من با افغانی‌ها بیشتر می‌گردم و رابطه مومن‌گسترش پیدا کرده، بیشتر حس افغانی بودن دارم».

طاهر می‌گوید:

«با هم وطنان بیشتر می‌گردم، چون قلباً دوستشان دارم و هوایم را دارند. هم وطنان یک چیز دیگه هستند».

در نهایت بعد از تلاش در جذب و تأیید دیگران مهم، آن‌ها به آشکارسازی هویت خود می‌پردازند و می‌توان دلیل آن را پذیرش دیگران نزدیک و گذشته مشترک نهفته در ملیت آن‌ها دانست؛ هویتی که نسبت به آن احساس تعلق دارند.

از دیگر راهبردها برای هویت‌یابی مثبت فرد، ارتباط‌گیری با افرادی است که آن‌ها را به پیشرفت و هدفمندی دعوت می‌کند. ترجیح مشارکت‌کنندگان، ارتباط‌گیری با افراد حمایت‌کننده‌ای بود که منجر به یادگیری و تخصص در آن‌ها می‌شوند. در مورد تمایل به ارتباط‌گیری با افراد مثبت فرهاد می‌گوید:

«من می‌خوام با کسی باشم که در سطح من باشه، چیزهای بهتر یاد بگیرم ازش، چون آدم‌های کوچیک هدف کوچیک دارن و آدم‌های بزرگ هدف بزرگ.»

علاوه بر آن، مهاجران افغانستانی تمایل بیشتری به برقراری ارتباط با افراد غیربومی دارند و دلیل آن روحیات مختلف مهاجران نسبت به پذیرش غیرخودی نسبت به جامعه یزد است. ارتباط‌گیری با افراد مثبت، منجر به مواجهه مثبت و سازنده در چالش‌های مربوط به سرگردانی هویتی فرد می‌شود و بستری جدید برای پیشرفت و مهارت‌یابی فراهم می‌کند.

استراتژی آخر گستره ارتباط‌گیری تخصص‌محورانه است. بعد از تلاش در پذیرش در گروه هویتی و بازنمایی مثبت از خود، افراد سعی در برقراری ارتباط با افرادی دارند که از حیثه‌های مختلف کاری و مهارتی به آن نیاز دارند. مهاجران در این نوع از ارتباطات، ارتباط‌گیری خود را در زمینه‌های محدود و تخصص‌محورانه برقرار می‌کنند. احمد در مورد ارتباطات خود می‌گوید:

«با هم‌کلاسی‌های ایرانی‌ام و هم‌تیمی‌هایی که بازی می‌کنم هم ارتباط دارم.»

زهرا می‌گوید:

«با دوستای ایرانی‌ام خیلی جورم و هنوز در ارتباطیم. دوستانم بیشتر از ایرانیانی هستن که از شهرهای یزد اومدن، اونا بیشتر با ما می‌جوشن و باهامون ارتباط دارن.»

دلیل محدود بودن این ارتباط، دوسویه است؛ از سویی، ارتباط‌گیری محدود ایرانیان (ناشی از تصورات منفی اقتصادی و اجتماعی آن‌ها در مورد مهاجران) و از سوی دیگر، عدم ارتباط‌گیری عمیق مهاجران با افرادی که آن‌ها را مورد پذیرش قرار می‌دهند (به دلیل توهین و یا آشکارسازی هویتی که منجر به طرد و بی‌عدالتی می‌شود).

۵-۶. پیامدها

نتیجه و ثمره راهبردهایی که کنشگران در مواجهه با شرایط زمینه‌ای، مداخله‌گر و پدیده مرکزی اتخاذ می‌کنند، همان پیامد است. پیامدهای روایت شده در این بخش شامل طرد هویت افغانستانی و انصراف از پذیرش هویتی است.

در طرد هویت افغانستانی، مهاجران به دلایلی چون ناآشنایی فرهنگی و عدم امید به ادغام اجتماعی در جامعه افغانستان، خود را طرد شده می‌بینند و تلاش می‌کنند از وجوه سنتی و افراد بحران‌زاد دوری کنند. در واقع، نوجوانان مهاجر فرایندهای پیچیده‌گذار هویتی را طی می‌کنند که آنان را از فرهنگ سنتی افغانستانی دور می‌کند. عاملیت نوجوانان افغانستانی در اینجا قابل مشاهده است و آنان را به افراد با تعیین‌کنندگی اجتماعی تبدیل می‌کند و پیش از هر چیز سنت را به نقد می‌کشند و سعی می‌کنند با این نقد از آن گذار کنند. یونس در مورد فرهنگ‌های منفی در بین مهاجران می‌گوید:

«ما افغانی‌ها هم بین خودمون زیاد آدمای خوبی نیستیم و همین جا هم گاهی افرادی کاری می‌کنن که کسی پیشرفت نکنه».

از دیگر پیامدهای سرگردانی‌های هویتی، انصراف از پذیرش هویتی است. یکی از دلایل عدم پذیرش جامعه ایران از سوی مهاجران، تلاش‌های طولانی مدت افراد برای ادغام و شکست آن‌ها در این زمینه است که منجر به عدم تمایل و تعلق به جامعه میزبان می‌شود. این عدم تمایل گاهی با واکنش تند و گاهی اوقات با بی‌تفاوتی بروز پیدا می‌کند که باعث ادامه‌دار شدن بحران هویتی فرد می‌شود. احمد می‌گوید:

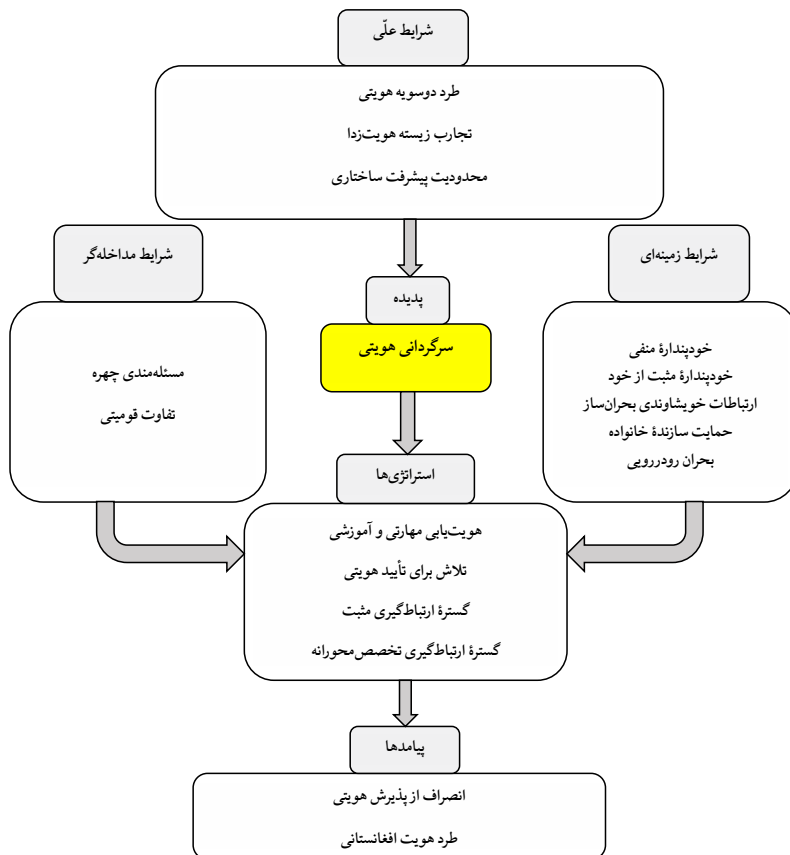
«من تقریباً ۱۲ سال است از افغانستان آمده‌ام و یک چیزهایی یادمه و من باید بیشتر خودم را متعلق به اینجا بدانم تا آنجا، ولی من خودم را متعلق به آنجا می‌دانم».

مرجان در این مورد می‌گوید:

«درسته من ایران بزرگ شده‌ام، اما اصالت خودم رو حفظ کردم و خون و رگ پدر من مال اون طرفه، پس من یک شهروند افغانستانی محسوب می‌شم و هر جایی هم که به دنیا بیام، اصالتم اونه».

مدل پارادایمی طراحی شده، ضمن نمایش فرایندهای یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که «سرگردانی هویتی» پدیده مرکزی بوده است.

شکل شماره ۱: مدل پارادایمی پژوهش

۶. بحث و نتیجه‌گیری

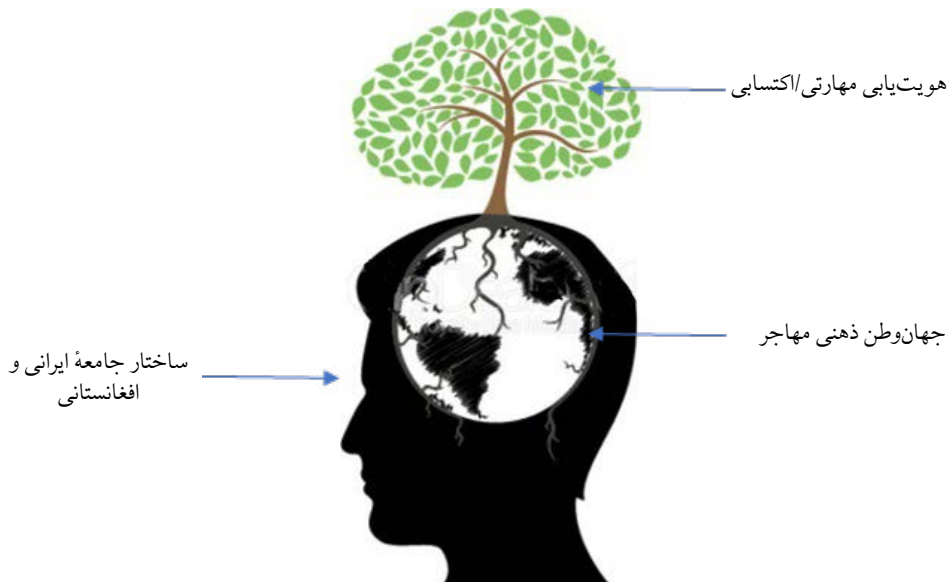
با گسترش روزافزون مهاجرت و تعدد مهاجران در جوامع گوناگون، چالش‌ها و بحران‌های متنوعی متوجه مهاجران و جوامع میزبان آن‌ها شده که یکی از چالش‌های مسئله‌ساز، بحران هویت است. بسیاری از مهاجران افغانستانی ساکن در ایران خصوصاً مهاجران نسل دوم، با مسئله هویت و دگرگونی هویتی مواجه‌اند. آن‌ها به علت تولد و زندگی در ایران، با ارزش‌های حاکم در جامعه افغانستان بیگانه‌اند و فرایند جامعه‌پذیری و ارزش‌طلبی خود را در جامعه مقصد سپری می‌کنند.

نوجوانان مهاجر به علت دوری و عدم آشنایی با فرهنگ بومی افغانستان و نیز فاصله نسلی ارزشی با والدین خود، با عدم پذیرش از سوی آشنایان و نزدیکان خود روبه‌رو می‌شوند و از اینرو به گزینش و همانندی با فرهنگ جامعه مقصد تمایل می‌ورزند. مهاجران نسل دوم در دوران مسئله‌برانگیز نوجوانی با تجربه تلخ دوری و طرد مواجه شده و طعم بیگانگی را چشیده‌اند. بیگانه‌ای که در اینجاست، امروز نیامده که فردا قصد رفتن کند؛ بلکه آمده است تا بماند. چنانچه از مفهوم بیگانه زیمل برمی‌آید، فرد می‌تواند بالقوه عضو یک مفهوم فضایی باشد؛ اما بالفعل هنوز عضو گروه در مفهوم اجتماعی نباشد. به عبارت بهتر، فرد در گروه هست؛ اما عضو گروه نیست، بنابراین فرهنگ جامعه ایران برایشان قابل پذیرش تلقی می‌شود. البته موانع و محدودیت‌های متعددی در مقابل این جهت‌گیری نوجوانان مهاجر ظاهر می‌شود. یکی از آن محدودیت‌ها، چهارچوب‌های ساختاری و برچسب‌زنی‌های تنش‌زا در جامعه میزبان است که انطباق هویتی آنان را به تعویق می‌اندازد و سبب دگرگونی هویتی می‌شود. در کشاکش این فرایندهای مهاجرتی، بسیاری از نوجوانان با ایجاد ذهنیت‌های مثبت و تقویت مهارت‌های ارتباطی، به هویت خود جایگاه و رسمیت می‌بخشند.

نتایج این پژوهش در خصوص تجارب زیسته هویت‌زدا با نتایج مطالعات احمدرش و عیدی (۱۳۹۷)، روحانی و انبارلو (۱۳۹۵)، سنقری و همکاران (۱۳۹۳) و صادقی‌فنائی و نظری (۱۳۹۵) مبنی بر برخوردهای تقابلی گرایانه جوامع میزبان، برچسب‌های منفی و تجربیات ناخوشایند مهاجران همسوست. در بررسی اهمیت محدودیت‌های ساختاری و موانع موجود در مسیر پیشرفت مهاجران که سبب عدم اظهار هویتی و طرد هویت نوجوانان می‌شود، نتایج پژوهش حاضر با مطالعات زندی ناوگران (۱۴۰۱) و موسوی (۱۳۹۱) در خصوص ابعاد محدودکننده ساختاری جامعه میزبان همسویی دارد. در بررسی اهمیت حمایت خانواده و روابط خویشاوندی بحران‌ساز بر فرایند هویتی و تشدید یا کاهش بحران هویت، نتایج مطالعه حاضر با مطالعه مظلومی (۱۳۹۱) در خصوص اهمیت سبک‌های تربیتی والدین و همچنین مطالعه موسوی منفرد و سهرابی‌زاده (۱۳۹۴) در خصوص نقش تأثیرگذار خانواده بر شکل‌گیری هویت نوجوانان هماهنگ است. در نهایت، یافته‌های حاصل از هویت‌یابی مهارتی و آموزشی و گستره ارتباط‌گیری تخصص‌محورانه، با نتایج مطالعه عباسی‌شوازی و همکاران (۱۳۸۸) در خصوص اهمیت دستاوردهای آموزشی و مهارتی مهاجران هماهنگی و همسویی دارد. همچنین در زمینه خودپنداره منفی مهاجران و تلاش برای تأیید هویتی، نتایج مطالعه حاضر با مطالعه اخلاقی و همکاران (۱۳۹۵) در خصوص احساس ناکامی مهاجران و تلاش برای تأیید هویتی و تغییر اجتماعی همسوست.

در این میان، در مرحله کدگذاری گزینشی سعی شد انتزاعی‌ترین حالت ممکن به صورت نظریه تجربی ارائه شود که در شکل شماره ۱ آمده است. همان طور که هویداست، فرآیندهای قدرت تأثیرگذار بر نوجوانان مهاجر را می‌توان «ساختار جامعه ایرانی و ساختار سنت‌ها و فرهنگ افغانستانی فرد» بیان کرد. در اینجا، ساختار جامعه ایرانی و افغانستانی استعاره از سر در بدن انسان است. این دو ساختار، زیست جهان نوجوانان مهاجر را در تسلط خود درآورده است.

اصلی‌ترین ویژگی فرآیندهای قدرت دخیل در هویت‌یابی نوجوانان مهاجر، طرد ایشان از سوی هر دو روابط قدرت است. ساختارهای جامعه ایرانی، نوجوانان مهاجر را با ذهنیت‌های منفی و عدم پذیرش رسمی مواجه می‌کند. این ساختارها زمینه و بستری هستند که زیست جهان مهاجران در آن ساخته می‌شود و به همین دلیل به سر انسان استعاره شده است؛ زیرا قدرت رسمی و ساختاری تری دارد و نوجوان در آن ساختار به دنیا آمده یا اغلب زندگی خود را در آن گذرانده است. از سوی دیگر، ساختار سنت‌ها و فرهنگ افغانستانی نیز نوجوانان را با عدم پذیرش و فشارهای هنجاری در جهت همانندی با فرهنگ افغانستانی مواجه می‌کند. پیامد این دو فرآیند، فهم دگربودگی نوجوان افغانستانی است.

شکل شماره ۲: طرح‌واره نظری (کدگذاری گزینشی)

تصور دگربودگی از نوجوان مهاجر، منجر به تحت فشار قرارگرفتن فرد از سوی ساختار اجتماعی می‌شود و در پی آن بحران هویت و هویت‌یابی آن‌ها بر اساس این دو ساختار رخ می‌دهد. در کنار آن، هویت‌یابی در حال شکل‌گیری دیگری نیز در جهان وطن ذهنی و زیست جهان ذهنی مهاجر در ابعادی جهانی در حال رخداد است. در واقع در کنار فهم دگربودگی، نشانه‌هایی از زایش هویت فراملیتی/فارغ از ملیت دیده می‌شود. نشانه‌هایی که در شکل با ریشه‌های در جهان ذهنی و بستر اجتماعی زندگی نوجوانان ترسیم شده است. این نشانه‌ها ریشه در کل کره زمین و فرهنگ‌های مختلف آن دارد و آرمان شهر خود را فارغ از قدرت‌های مسلط می‌یابد. نشانه‌های یادشده اگرچه در حال حاضر ضعیف و تحت سلطه‌اند، ولی جریانی قوی و در حال رشد هستند. در این میان، گفتمان هویت‌یابی فراملیتی در مقابل گفتمان مسلط شکل گرفته است که می‌توان آن را گفتمان مقاومت تفسیر کرد. به طور خلاصه در مقابل دو رابطه قدرت مسلط، جریان مقاومت قدرتمندی در حال مبارزه است که پویایی و پیامد آن را در سال‌های بعد در زندگی نوجوانان می‌توان دید؛ اما در حال حاضر این جریان بیشتر خود را در مورد زایش هویت مهارتی و اکتسابی نشان می‌دهد.

درنهایت، می‌توان نظریه خرد موجود را با سایر نظریه‌ها محک زد. به نظر می‌رسد هویت‌یابی نوجوانان افغانستانی از دریچه عاملیت‌های آنان در فضای اجتماعی مناسب‌تر (جامعه ایران) شکل گرفته است. همان‌طور که گیدنز می‌گوید، در اینجا عاملیت‌ها سعی می‌کنند فرازمانی/فرامکانی باشند. این وضعیت صرفاً در جامعه ایران به آن‌ها اعطا می‌شود، در حالی که چنین شرایطی در جامعه افغانستانی به سادگی در دسترس نیست و این وضعیت برای دختران نوجوان بسیار بغرنج‌تر است.

از سوی دیگر، آن‌ها توانستند استانداردهای هویتی خاص خود را در جامعه ایران خلق کنند. در این مسیر همان‌طور که پیتر بورک می‌گوید، استانداردهای هویتی در نتیجه ارزیابی‌های شناختی افراد شکل می‌گیرد، نوجوانان افغانستانی در بازاندیشی‌های خود، هویت اجتماعی (تاجفل) خود را پیرامون مهارت‌های عملی کسب می‌کنند. آنچه در این نظریه علاوه بر سایر نظریات بر قلمرو علمی می‌افزاید، آن است که هویت‌یابی افراد صرفاً بر اساس ابعاد مطرح هویتی (شناسایی و تعلق^۱) رخ نمی‌دهد؛ بلکه هویت‌یابی ابزاری

1. Identification

2. Belonging

مهارتی در جهانی فراتر از جامعه و محیط موجود شکل می‌گیرد. در واقع، اکثر نظریه‌پردازان هویت آن را در ارتباطات و کنش متقابل روزانه پیگیری کرده‌اند؛ اما نظریه حاضر آن را فراتر از کنش‌های متقابل روزمره و در مهارت‌ها در سطحی فراتر از اجتماعات محلی و کنش‌های روزمره یافته است. همین، نوآوری پژوهش حاضر است که افراد مهاجر می‌توانند در بستری فراملیتی (میزبان/مهمان) هویت خود را بر اساس مهارت‌های خود شکل دهند. در واقع آنان بُعد شناسایی هویت خود را حتی در سنین نوجوانی تغییر می‌دهند و ابعاد اکتسابی جدیدی را برای خود به ارمغان می‌آورند.

منابع

- احمدشرش، رشید و عیدی، معصومه (۱۳۹۷). زیستن در وضعیت پاندولی؛ مطالعه جامعه‌شناختی تجارب زیسته مهاجران افغان در ایران (مطالعه موردی: تجارب زیسته مهاجران افغان ساکن در محله کشتارگاه یزد). بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۱۹(۱)، ۶۸-۵۱.
- اخلاقی آمنه، یوسفی، علی و صدیق‌اورعی، غلامرضا (۱۳۹۵). سردی عاطفی؛ احساسات مهاجر درباره جامعه میزبان با تکیه بر روایت‌های مهاجران افغان ساکن مشهد. مسائل اجتماعی ایران، ۱۷(۱)، ۲۹-۵.
- اشتراوس، انسلم و کوربین، جولیت (۱۳۹۱). مبانی پژوهش کیفی، فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای. ترجمه ابراهیم افشار، تهران: نی.
- افشانی، سیدعلیرضا، روحانی، علی و کیانی‌ده‌کیانی، حامد (۱۳۹۸). کاوش بی‌قدرتی شغلی پرستاران. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۸(۳)، ۱۸-۱.
- ایمان، محمدتقی و کیدقان، طاهره (۱۳۸۱). بررسی عوامل مؤثر بر هویت اجتماعی زنان، مطالعه موردی زنان شهر شیراز. فصلنامه علمی-پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء، ۱۲(۴۵)، ۱۰۷-۷۹.
- برک، لورای (۱۳۸۶). روان‌شناسی رشد. ترجمه یحیی سیدمحمدی، جلد دوم، تهران: ارسباران.
- پاریس، جی رونالد (۱۳۶۴). یونسکو و مهاجرت بین الملل، نشریه پیام یونسکو، ۱۱(۱۸۵)، ۱۶-۱۲.
- ترنز، جاناتان (۱۳۸۴). پیدایش نظریه جامعه‌شناختی. ترجمه عبدالعلی لهسایی‌زاده، شیراز: شیراز.
- توکلی‌خمینی، عاطفه، عبدالملکی، جعفر و منصف‌پور، محمد مهدی (۱۳۹۰). هویت مهاجران؛ تأملی در هویت نسل دوم ایرانیان مهاجر. مطالعات ملی، ۱۲(۴۷)، ۱۶۸-۱۴۹.
- خسروی، رقیه، بهادری، راضیه، گراوند، فاطمه و احمدی، علیمار (۱۳۹۸). مطالعه عوامل مرتبط با سازگاری دانش‌آموزان افغانستانی ساکن در شهر شیراز. دوفصلنامه مطالعات جمعیتی، ۱۵(۱)، ۱۷۵-۱۴۹.
- روحانی، علی، عسکری‌ندوشن و عباس، قرقچیان، زهرا (۱۳۹۸). برهمکنش درونی شدن ازدواج زود هنگام و مقاومت‌های پیش روی آن در میان نسل دوم زنان مهاجر افغانستانی مقیم شهر یزد. مطالعات جمعیتی، ۱۵(۱)، ۲۱۶-۱۷۷.

- روحانی، علی و انبارلو، مسعود (۱۳۹۵). برساخت اجتماعی عواطف منفی از جرائم منتسب به افغانستانی‌های مقیم شهر شیراز، به سوی یک نظریه زمینه‌ای. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۵(۴)، ۶۴۰-۶۱۷.
- روحانی، علی، احمدی، حبیب، ایمان، محمدتقی و گلی، علی (۱۳۹۴). بررسی عواطف اجتماعی منفی ایرانیان نسبت به مهاجران افغانستانی (مورد مطالعه: شهروندان شهر شیراز). توسعه اجتماعی، ۱۰(۱)، ۶۷-۹۶.
- ریترز، جورج (۱۳۸۴). نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی.
- زنجانی، حبیب‌الله (۱۳۸۰). مهاجرت، تهران: سمت.
- زندی‌ناوگران، لیلا، عسکری‌ندوشن، عباس، افراسیابی، حسین، صادقی، رسول و عباسی‌شوازی، محمدجلال (۱۴۰۱). درک مهاجران از فاصله اجتماعی با ایرانیان: پژوهش کیفی در بین مهاجران افغانستانی. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۱(۴)، ۲۶-۱.
- سجادیپور، سیدمحمدکاظم (۱۳۸۴). چهارچوب‌های مفهومی و عملیاتی در مدیریت مهاجرت بین‌المللی مطالعه موردی ایران. تحقیقات جغرافیایی، ۲۰(۳)، ۳۰-۹.
- سنقری، ناهید، فکری‌آزاد، حسین و معارف‌وند، معصومه (۱۳۹۳). موانع ادغام اجتماعی نوجوانان افغانستانی در جامعه ایران، مطالعه موردی شهر تهران. دوفصلنامه پژوهش جامعه‌شناسی معاصر، ۳(۵)، ۱۲۴-۱۰۱.
- صادقی‌فسائی، سهیلا و نظری، حامد (۱۳۹۵). بچه افغانی: شکل‌گیری تصور از خود و دیگری در تجربه زندگی روزمره نوجوانان افغان. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۵(۳)، ۴۵۶-۴۳۷.
- عباسی‌شوازی، محمدجلال، عسکری‌ندوشن، عباس و صادقی، رسول (۱۳۸۸). مادران و دختران و ازدواج (تفاوت‌های نسلی در ایده‌ها و نگرش‌های ازدواج در شهر یزد). مطالعات راهبردی زنان، ۱۱(۴۴)، ۷-۳۶.
- عبدی‌زرین، سهراب، ادیب‌راد، نسترن، یونسی، سیدجلال و عسگری، علی (۱۳۸۹). رابطه سبک‌های هویت با خودکارآمد پنداری دانش‌آموزان پسر دبیرستانی ایرانی و افغانی ساکن قم. رفاه اجتماعی، ۱۰(۳۹)، ۴۴۵-۴۷۱.
- علاءالدینی، پویا و میرزایی، آمنه (۱۳۹۷). ادغام مهاجران افغانستانی در نواحی شهری ایران: مطالعه موردی محله هرنلی در تهران. پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران، ۸(۱)، ۲۵-۷.
- کرسول، جان (۱۳۹۱). روش و طرح تحقیق کیفی، انتخاب از میان پنج رویکرد. ترجمه طهمورث حسنقلی‌پور، اشکان‌اللهیاری، محتبی براری، تهران: نگاه دانش.
- کوزر، لیونیس (۱۳۹۳). زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی.
- گافمن، اروینگ (۱۳۹۱). نمود خود در زندگی روزمره. تهران: مرکز.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۵). تجدد و تشخیص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نی.
- مجدی، علی‌اکبر، صدیق‌اورعی، غلام‌رضا و موسوی، سیدمهدی (۱۳۹۱). پژوهشی در دلایل عدم اظهار هویت افغانستانی نمونه موردی: نسل دوم مهاجران افغانستانی در مشهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی.

- مظلومی، نیلوفر (۱۳۹۴). نوجوانان و بحران هویت. همایش بین‌المللی روانشناسی و فرهنگ زندگی، ترکیه: استانبول.
- موسوی منفرد، فاطمه‌سادات و سهرابی زاده، لیلا (۱۳۹۴). خانواده و بحران هویت نوجوانان. همایش بین‌المللی روان‌شناسی و فرهنگ زندگی. ترکیه: استانبول.
- Al-Shar, Sahar, & al-Tarawneh, Muhammad (2019). Identity crisis and Assimilation Problems among Syrian Rrefugee Women Residing outside Refugee Camps in Jordan, *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 10(4), 44-64.
- Arnaldo, Carlos (2002) Ethnicity and Marriage Patterns in Mozambique, *African Population studies* 9(1), 143-164.
- Bisailon, Laura, Gooski, Ehsan, Briskman, Linda. (2016). Medico-legal borders and the shaping of health services for Afghans in Iran: physical, social, bureaucratic, and public health conditions of care, *International Journal of Migration and Border Studies*, 2(1), 40-58.
- Burke, Peter (2004). Identities and Social Structure: The 2003 Cooley-Mead Award Address, *Social Psychology Quarterly*, 67(1), 5-15.
- Burke, Peter (2006). Identity Change, *Social Psychology Quarterly*, 69(1), 81-96.
- Burke, Peter, Stets, Jan., Cerven, Christine (2007). Gender, Legitimation, and Identity Verification in Groups, *Social Psychology Quarterly*, 70(1), 27-42.
- Cormoş, Viorica (2022). The Processes of Adaptation, Assimilation and Integration in the Country of Migration: A Psychosocial Perspective on Place Identity Changes, *Sustainability*, 14(16), 10296.
- Grünenberga, Perl, Olwig, Karen, Simonsen, Anja (2020). Issue Introduction: Identities and Identity: Biometric Technologies, Borders and Migration, *Ethnos*, 87(2), 211-222.
- Jenkins, Richard (1996). *Social identity*, London: Routledge.
- Kroger, Jane, Marcia, James (2011). The Identity Statuses: Origins, Meanings, and Interpretations in *handbook of identity theory and research*, Edited by Seth J. Schwartz, Koen Luyckx, Vivian L. Vignoles, London: Springer.
- Leszczensky, Lars, Stark, Tobias, H. Flache, Andreas, Munniksma, Anke (2016). Disentangling the relation between young immigrants' host country identification and their friendships with natives, *Social Networks*, 44(1), 179-189.
- Machingura, Fotunate, Mushoperi Machingura (2013). Where Do You Come From and When Are You Going Back to Your Country? The online postgraduate journal of the College of Arts, 5(1), 1-10.
- Nair, Karthika, James, Justin, Santhosh, Kreg (2015). Identity Crisis among Early Adolescents in Relations to Abusive Experiences in the Childhood, Social Support and Parental Support, *Journal of psychosocial research*, 10(1), 167-190.
- Putnam, Robert (2007). "E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century", *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137-174.
- Riek, Blake, Mania, Eric, Gaertner, Samuel (2006). Intergroup threat and outgroup

- attitudes: a meta-analytic review, *Personality Social Psychology Review*, 10(4), 336-353.
- Ruhani, Ali, Keshavarzi, Saeed, Kızık, Busra, Çakal, Husein (2023). Formation of hatred emotions toward Afghan refugees in Iran: A grounded theory study, *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 29(4), 355-364.
 - Sabatier, Colette (2008). Ethnic and national identity among second-generation immigrant adolescents in France: The role of social context and family, *Journal of adolescence*, 31(2), 185-205.
 - Soriano Ayalaa, Encarnación, Dalouh, Rachida. (2014). Moroccan immigrant women in Spain: problems of identity and emotional well-being, *Social and Behavioral Sciences*, 132(1), 222-228.
 - Stryker, Sheldon, Burke, Peter (2000). The Past, Present, and Future of an Identity Theory, *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 284-297.
 - Turner, Jonathan (2003). *Contemporary Sociological Theory*, California: Sage Publication.

References in Persian

- Abbasi Shawazi, Mohammad Jalal, Askari Nadushan, Abbas, Sadeghi, Rasool (2008). Mothers and daughters and marriage (generational differences in the ideas and attitudes of marriage in Yazd city), *Women's Strategic Studies*, 11(44), 7-36.
- Abdi Zarrin, Sohrab, Adib Rad, Nastaran, Younesi, Seyed Jalal, Asgari, Ali (2011). Relationship between Identity Styles with Self-Efficacy in Iranian and Afghan High School Boys, *Refah*, 10(39), 445-471.
- Afshani, Seyed alireza, Ruhani, Ali, Kiani-Dehkiani, Hamed (2019). Exploring Job Powerlessness of Nurses. *Strategic Research on Social Problems*, 8(3), 1-18.
- Ahmadrash, Rashid, Eidi, Masoumeh (2018). Living in a Pendulum; Sociological Study of the Lived Experiences of Afghan Refugees in Iran (Case study: Experiences of Afghan Refugees Residing in the Region of Koshtargah Yazd), *Journal of Social Problems of Iran*, 9(1), 51-68.
- Akhlaqi Ameneh, Yousofi, Ali, Sedigh Ouraee, Gholamreza (2016). Emotional Coldness: Migrant's Emotions Toward Host Community Based on Afghan Migrants Narratives Settled in Mashhad, *Social Problems of Iran*. 7(1), 5-29.
- Alaedini, Pooya, Mirzaei, Ameneh (2018). Integration of Afghan Migrants in Iran's Urban Areas: A Case Study of Tehran's Harandi Neighborhood, *Iranian Journal of Anthropological Research*, 8(1), 7-25.
- Burke, Loray (2006). *Psychology of Development*, translated by Yahya Seyed Mohammadi, 2nd volume, Tehran: Arsbaran Publishing.
- Coser, Lewis (2013). *The life and thought of great sociologists*. Translated by Mohsen Talasi, Tehran: Scientific Publications.
- Creswell, John (2012). *Qualitative research method and design, choosing among five approaches*, translated by Tahmourth Hasan Qalipour, Ashkan Allahiari, Mojtaba Berari, Tehran: Negah Danesh.

- Giddens, Anthony (2015). *Modernity and individuality, society and personal identity in the new era*, translated by Nasser Moafaqian, Tehran: Ney Publication.
- Goffman, Erving (2012). *The Presentation of Self in Everyday Life*, Tehran: Markaz Publication.
- Iman, Mohammad Taghi (2011). *Qualitative Research Methodology*, Qom: Howzeh and Daneshgah Publication.
- Iman, Mohammad Taqi, Keyzghan, Tahereh (2008). Investigating factors influencing women's social identity, a case study of women in Shiraz, *Al-Zahra University Humanities Scientific-Research Quarterly*, 12(45), 107-79.
- Iman, Mohammadtaghi, & Mohamadian, Manijeh (2008). *Grounded Theory Methodology*. *Methodology of Social Sciences and Humanities*, 14(56), 31-54.
- Khosravi, Roghayeh, Bahadori, Razieh, Geravand, Fatemeh, Ahmadi, Aliar (2019). An Investigatiogation on Adaptation of Afghan Immigrant Students Living in Shiraz City, *Iranian Population Studies*, 5(1), 149-175.
- Majdi, Ali Akbar, Sediq Orei, Gholam Reza, Mousavi, Seyed Mehdi (2013). Research on the reasons for not declaring Afghan identity, a case example: the second generation of Afghan immigrants in Mashhad, Master's thesis in the field of social sciences, Ministry of Science and technological research, Ferdowsi University of Mashhad - Faculty of Literature and Humanities, Dr. Ali Shariati.
- Mazloumi, Nilofar (2014). *Adolescents and Identity Crisis*, International Conference on Psychology and Life Culture, Turkey: Istanbul.
- Mousavi Monfared, Fatemeh Sadat, Sohrabizadeh, Leila (2014). Family and adolescent identity crisis. *International Conference on Psychology and Culture of Life*, Turkey: Istanbul.
- Mousavinodushan, Seyyed Mohammad (2015) Investigating the relationship between the use of media and the national identity of the youth of Yazd city, Master's thesis in the field of media management, Payam Noor University, Tehran West.
- Navabakhsh, Mehrdad, Nikukar, Mastane (2011). *Globalization and youth identity crisis*, *Strategic Studies of Public Policy*, 2(3), 110-89.
- Ritzer, George (2004). *Sociological theory in the contemporary era*, translated by Mohsen Solasi, Tehran: Scientific Publication.
- Ruhani, Ali, Ahmadi, Habib, Iman, Mohammad Taghi, Goli, Ali (2014). Investigating negative social emotions of Iranians towards Afghan immigrants (case study: citizens of Shiraz), *Social Development*, 10(1), 67-96.
- Ruhani, Ali, Anbarlou, Masoud (2017). *Social Formation of Negative Emotions by Ascribed Misdeeds toward Afghan Residents in Shiraz*, *Towards a Grounded Theory*, *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 5(4), 617-640.
- Ruhani, Ali, Askari Nadushan, Abbas, Ghoroghchian, Zahra (2018). The interaction of the internalization of early marriage and the resistance to it among the second-generation Afghan immigrant women living in Yazd, *Population Studies*, 5(1), 177-216.

- Sadeghi Fasai, Soheila, Nazari, Hamed (2015). Afghan child: the formation of self-concept and the other in the daily life experience of Afghan teenagers, *Social Studies and Research in Iran*, 5(3), 437-456.
- Sajjadpour, Seyyed Mohammad Kazem (2005). Conceptual and operational frameworks in the management of international migration, a case study of Iran, *Geographical Research*, 20(3), 9-30.
- Songhori, Nahid, Fekri Azad, Hossein, Ma'arif Vand, Masoumeh (2013). Obstacles to the social integration of Afghan teenagers in Iranian society, a case study of the city of Tehran, *biquarterly journal of contemporary sociology*, 3(5), 101-124.
- Strauss, Anselm, Corbin, Juliet (2011). *Basics of Qualitative Research, Techniques and Stages of Grounded Theory Production*, translated by Ebrahim Afshar, Tehran: Ney Publication.
- Tavakoli Khomeini, Atefeh, Abdulmaleki, Jafar, Monsefpour, Mohammad Mahdi (2011). identity of immigrants; A reflection on the identity of the second generation of Iranian immigrants, *National Studies*, 12(47), 168-149.
- Turner, Jonathan (2005). *The emergence of sociological theory*, translated by Abdul Ali Lehsaizadeh, Shiraz: Navid Shiraz Publication.
- Zandi Navgaran, Leila, Askari Nadushan, Abbas, Afrasiabi, Hossein, Sadeghi, Rasul, Abbasi Shawazi, Mohammad Jalal (2022). Immigrants' understanding of social distance with Iranians: qualitative research among Afghan immigrants, *Strategic Researches of Social Problems*, 11(4), 1-26.
- Zanjani, Habibullah (2010). *Migration*, Tehran: Samt Publication.